

Knygotyra
2024, vol. 82, pp. 206–242

ISSN 0204–2061 eISSN 2345–0053
DOI: <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2024.82.8>

LIETUVOS MOKSLO ŽURNALŲ LEIDYBOS KIEKYBINIAI POKYČIAI 2015– 2022 M.: VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PRISITAIKYMAS PRIE KINTANČIŲ SĄLYGŲ

Tomas Petreikis

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas tomas.petreikis@kf.vu.lt

Andrius Šuminas

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas andrius.suminas@kf.vu.lt
<https://orcid.org/0000-0003-0384-2011>

Vincas Grigas

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas vincas.grigas@leidykla.vu.lt
<https://orcid.org/0000-0003-2414-6277>

Arūnas Gudinavičius

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas arunas.gudinavicius@kf.vu.lt
<https://orcid.org/0000-0002-2643-5171>

Tyrimą finansavo Lietuvos mokslo taryba, įgyvendinant mokslininkų grupių projektą „Lietuvos mokslo periodikos leidyba mokslinės komunikacijos požiūriu“ (Nr. P-MIP-22-20) (2022–2024 m.).

Received: 2024 02 28. Accepted: 2024 04 04

Copyright © 2024 Tomas Petreikis, Andrius Šuminas, Vincas Grigas, Arūnas Gudinavičius. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access journal distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Santrauka. Straipsnyje analizuojami 2015–2022 m. įvykę Lietuvos mokslo žurnalų leidybos kiekybiniai pokyčiai. Tyrime siekiant kompleksiška išnagrinėti viešojo ir privataus sektorių leidžiamus spausdintinius ir elektroninius mokslų žurnalus atsiskleidė valstybinės bibliografinės apskaitos ir terminologijos problemos. Identifikuotos spragos ir neaiškumai leidžia tobulinti oficialiąją leidybos apskaitą ateityje išvengiant dviprasmybių vertinant mokslų žurnalų leidybos apimtį. Mokslo politikos formuotojai ir įgyvendintojai turėtų imtis mokslų žurnalų apibrėžties norminimo iniciatyvos, nes tik tokiu būdu atsirastų aiškesnis požiūris į šią mokslų komunikacijos formą. Nors metinės mokslų žurnalų leidybos apimtys susitraukė 18,1 proc. (mažėjo nuo 265 (2015 m.) iki 217 (2022 m.) leidinių), pats kritimas nebuvo staigus. Kritimą stabilizavo verslo įsitraukimas, kolegijų leidybinės veiklos suaktyvėjimas, profesinių žurnalų, knygų serijų ir konferencijų straipsnių rinkinių transformavimas į mokslų žurnalus. Lankstumo suteikė elektroninės leidybos instrumentai, mažinę priklausomybę nuo išorės finansinių šaltinių. Viešasis leidybos sektorius buvo linkęs mažinti mokslų žurnalų skaičių visose mokslų srityse. Tam daugiausiai įtakos turėjo aukštojo mokslo tinklo pertvarka, keliami kokybiniai reikalavimai mokslų straipsniams, mokslininkų kolektyvų persitvarkymas. Leidybos verslas didžiausią potencialą matė technologijos bei medicinos ir sveikatos mokslų srityse, todėl šių mokslų sričių žurnalų leidybos apimtys nemažėja ir toliau auga. Nepaisant privataus sektoriaus augimo tendencijų, 50 proc. žurnalų skaičiuoja 21 ir daugiau leidybos metų. Tai sudaro Lietuvos mokslų žurnalų branduolį, kurį viešojo sektoriaus leidėjai siekia išsaugoti ir integruoti į tarptautinę mokslų aplinką.

Reikšminiai žodžiai: mokslų žurnalai, mokslų politika, periodikos leidyba, bibliografinė apskaita, leidybos statistika, terminologija, Lietuva.

Quantitative Changes in the Publishing of Lithuanian Scientific Journals in 2015–2022: Public and Private Sectors' Adaptation to the Changing Conditions

Summary. This article analyzes the quantitative changes in the publishing of Lithuanian scientific journals from 2015 to 2022. The research, aiming to comprehensively examine the printed and electronic scientific journals published by the public and private sectors, revealed state bibliographic accounting and terminology issues. The identified gaps and ambiguities allow for the improvement of official publishing accounting, avoiding ambiguities in assessing the volume of scientific journal publishing in the

future. Science policymakers and implementers should take the initiative to standardize the definition of scientific journals, as only in this way would there be a clearer attitude towards this form of scientific communication. Although the annual volumes of scientific journal publishing decreased by 18.1% (decreasing from 265 in 2015 to 217 publications in 2022), the drop was not abrupt. The decline was stabilized by business involvement, increased publishing activities of colleges, and the transformation of professional journals, book series, and conference proceedings into scientific journals. Flexibility was provided by electronic publishing tools, reducing dependence on external financial sources. The public publishing sector tended to reduce the number of scientific journals in all scientific fields. This was mainly influenced by the restructuring of the higher university sciences network, qualitative requirements for scientific articles, and the reorganization of scientific teams. The publishing business saw the greatest potential in the fields of technology and medical and health sciences, so the volumes of journals in these scientific fields have not decreased and continued to grow. Despite the growth trends of the private sector, 50% of the journals count 30 or more years of publishing. This forms the core of Lithuanian scientific journals, which public sector publishers seek to preserve and integrate into the international scientific environment.

Keywords: *scientific journals, science policy, periodicals publishing, bibliographic accounting, publishing statistics, terminology, Lithuania.*

ĮVADAS

Lietuvos mokslo žurnalų leidybos apimtimis pirmą kartą įdėmiau susidomėta 2015 metais. Pamečiui LR Seime surengtos dvi konferencijos šiam klausimui aptarti – „Nacionaliniai mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė“ (2015) ir „Lietuvos žurnalai ir šiuolaikinė mokslo komunikacija“ (2016). Dėmesys mokslo žurnalams kilo dėl mokslo politikos formuotojų ir įgyvendintojų interesų suvokti leidybos apimtis, įvertinti paramos poreikį leidybai ir reikšmę mokslo komunikacijai. Lietuvos mokslo tarybos (LMT) ir nepriklausomi ekspertai fiksavo ženkliai išaugusią leidybą. Siekiant paaiškinti šį reiškinį auganti leidyba sieta su verslo interesais, aukštojo mokslo demokratizacija ir skirtingai suvokiamu leidybos rezultatyvumu¹.

1 PABIRŽIS, Dovaidas. Lietuviškų mokslo žurnalų burbulas. *Veidas*, 2016, nr. 9 (kovo 4), p. 30–32. Prieiga internetu: <<http://www.veidas.lt/lietuvisku-mokslo-zurnalu-burbulas>>.

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA) 2015 m. subūrė tarpinstitucinę darbo grupę siekiant savarankiškai įvertinti Lietuvos mokslo žurnalų situaciją, jos įtaką mokslininkų tarptautiškumo iniciatyvoms. MOSTA ekspertai akcentavo, kad tuometė mokslo vertinimo sistema skatino naujų žurnalų atsiradimą, todėl didelis leidinių skaičius buvo vertinamas kaip grėsmė mokslo tarptautiškumui. Siūlyta mažinti nacionalinių mokslo žurnalų skaičių, o likusius rekomenduota reitinguoti². MOSTA kitais metais aptardamas Lietuvos mokslo situaciją teigė, kad Lietuvos mokslo finansavimo sistema skatina didelį mokslo žurnalų skaičių ir tai yra kliūtis siekti mokslo kokybės³. Valstybiniai universitetai reaguodami į mokslo politikoje vykstančius pokyčius ėmėsi peržiūrėti savo mokslo žurnalų leidybos strategijas⁴. Šios išvados liudija, kad tuometės leidybos apimtys vertintos neigiamai, siekta jas mažinti.

TYRIMŲ APŽVALGA. Nors Lietuvos mokslo žurnalų leidybos apimtys darė poveikį mokslo politikos formuotojams, vis dėlto tai, kaip į šią problemą sureagavo leidėjai, netapo atskira tyrimo problema. Apskritai mokslo publikacijų, kuriose būtų nagrinėjami Lietuvos mokslo žurnalų leidybos kiekybiniai ir kokybiniai pokyčiai, turima nedaug. Minėtų konferencijų metu pristatytos LMT ekspertų Dainiaus Haroldo Paužos ir Rūtos Petrauskaitės Lietuvos mokslo žurnalų analizės buvo kokybinio pobūdžio, nors ir nurodant bendrąją leidybos kiekį, kuris dėl neįvardytų priežasčių ženkliai svyravo nuo 324 (2015 m.)⁵ iki 199 (2016 m.)⁶. Pranešimai mokslo publikacijomis nevirto, todėl ne visus metodologinius aspektus galima kritiškai įvertinti ir suvokti tikrąsias kiekybinės apimties pokyčius. Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų 2015 m. leidybos situaciją nagrinėjo Milda Šakytė. Autorė taip pat aptarė kokybinius leidybos parametrus, leidėjų interesą tarptautinti mokslo žurnalus⁷.

- 2 Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. *Lietuvos mokslo būklės apžvalga, 2015*. Vilnius: MOSTA, 2015, p. 14, 22, 24, 27.
- 3 Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. *Lietuvos mokslo ir studijų būklės apžvalga, 2016*. Vilnius: Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, 2016, p. 22–23. Prieiga internetu: <<https://ibiblioteka.lt/metis/>>.
- 4 Vilniaus universitetas 2017 m. gruodžio 17 d. patvirtino mokslinės periodikos leidybos gaires, kuriomis buvo siekiama padidinti universiteto leidžiamų žurnalų kuriamą vertę, palaikyti konsolidavimo iniciatyvas, apibrėžti universiteto reikalavimus mokslo žurnalams.
- 5 PAUŽA, Dainius H.; [PETRAUSKAITĖ, Rūta]. Lietuvos mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė. 2015, kovo 18. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2015/03/Pauza_Petrauskaite_Lietuvos_mokslo_zurnalai_Vilnius20150318.pdf>.
- 6 PETRAUSKAITĖ, Rūta. Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų žurnalų leidybos apžvalga: ką komunikuoja leidėjai. 2016, spalio 25. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2016/09/Ruta_Petrauskaite_ka-komunikuoja-leidejai.pdf>.
- 7 ŠAKYTĖ, Milda. Lietuvos aukštojo mokslo institucijų leidžiamų mokslinių periodinių

Šio straipsnio autoriai atliko 2020 m. leistų Lietuvos mokslo žurnalų kokybines analizes, kuriose buvo nagrinėjama leidėjų struktūra⁸ ir žurnalų turinio technologinės sklaidos formos⁹.

Lietuvoje 2015–2022 m. įvykę leidybos kiekybiniai pokyčiai anksčiau nebuvo nagrinėjami, todėl nėra žinoma, kaip šalies leidybos sektorius reagojo į mokslo politikos suformuotus reikalavimus, kokią įtaką padarė 2017–2021 m. įvykusi aukštojo mokslo tinklo pertvarka. Tai svarbu nustatyti, kadangi, neturėdami išsamaus Lietuvoje leidžiamų mokslo žurnalų leidybos apimties vaizdo, negalime įvertinti, kaip prie kintančios mokslo politikos prisitaikė viešasis ir privatus leidybos sektoriai, kurie mokslo politikos instrumentai turėjo daugiausiai įtakos leidybos apimtims, jų tipologinei struktūrai ir kt. Kiekybinė analizė leidžia užčiuopti tendencijas ir sudaro galimybes numanyti tolesnes leidybos raidos perspektyvas.

PIRMINIAI ŠALTINIAI. Siekiant apibrėžti *mokslo žurnalo* tipą remtasi tarptautiniais ir nacionaliniais terminologijos šaltiniais, mokslo politikos formuotojų, įgyvendintojų ir ekspertinių įstaigų Lietuvos mokslo tarybos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir Lietuvos mokslų akademijos dokumentais (prieinami per *Teisės aktų registrą*). Peržiūrėti tarptautiniai informacijos ir dokumentavimo standartai (ISSN, ISBN, aiškinamieji žodynai ir kt.), leidžiantys nustatyti terminologijos sistemos požiūrį į mokslo žurnalo tipo apibrėžtis ir jo terminologines sąsajas su kitais serialiniais leidiniais¹⁰. Ši *mokslo žurnalo* sampratos analizė tyrimui būtina, kadangi nuo požiūrio į šį periodikos tipą priklauso ir tyrimo duomenų patikimumas. Tyrimo metu nustatyta, kad šiuo klausimu nėra nacionalinio susitarimo¹¹. Todėl autoriai siekė suvokti, kaip terminijos neapibrėžtumu naudojasi leidėjai.

leidinių kokybės problemos. *Knygotyra*, 2016, t. 67, p. 191–203. <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.67.10182>.

- 8 GUDINAVIČIUS, Arūnas; GRIGAS, Vincas; ŠUMINAS, Andrius; PETREIKIS, Tomas. Scholarly journal publishers in a small-language country: the case of Lithuania. *Publishing Research Quarterly*, 2023, vol. 39, iss. 4, p. 324–336. DOI: 10.1007/s12109-023-09968-8.
- 9 GRIGAS, Vincas; GUDINAVIČIUS, Arūnas; PETREIKIS, Tomas; ŠUMINAS, Andrius. An exploratory study into professional scholarly journals publishing software adoption in Lithuania. *Information & Media*, 2023, vol. 96, p. 179–201. DOI: <https://doi.org/10.15388/Im.2023.96.72>.
- 10 Detaliau mokslo žurnalo apibrėžties klausimas nagrinėjamas dalyje „Mokslo žurnalo apibrėžties kaita ir leidybos sektoriaus prisitaikymas“.
- 11 Į užklausą dėl LMT dokumentuose regimo apibrėžčių variantiškumo LMT Mokslo vertinimo ir duomenų analitikos skyriaus vedėja Daiva Karužaitė nurodė, kad nesant nacionalinio susitarimo LMT skirtinguose dokumentuose galimi apibrėžčių neatitikimai. KARUŽAITĖ, Daiva. *Atsakymas į e. laišku siųstą užklausą*. 2024-02-02.

Leidybos duomenų analitikai svarbus bibliografinių duomenų išsamumas ir patikimumas¹². Tai galima užtikrinti, kadangi bibliotekų sektorius daugelį savo bibliografinių veiklų yra standartizavęs, o Lietuvos leidybos produkcija patenka į valstybinės einamosios bibliografijos, kuriai taikomas išskirtinis dėmesys, sudėtį. Analizei reikalingi detalūs metiniai Lietuvos mokslo žurnalų sąrašai suformuoti remiantis šiais šaltiniais ir ištekliais: 1) tarptautiniu ISSN registru *ISSN Portal*, 2) nacionaliniu informacinių paslaugų portalu *iBiblioteka*, 3) valstybinės einamosios bibliografijos metiniais leidiniais *Bibliografijos žinios. Serialiniai leidiniai* (2015–2022), 4) Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rengiamu Lietuvos mokslo žurnalų sąrašu, 5) Lietuvos mokslo periodikos asociacijos (LMPA) 2016 ir 2020 m. parengtais sąrašais, 6) Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos (eLABa) Lietuvos akademinė institucijų mokslo / meno publikacijų (PDB) registru ir 7) Rekvizitai.lt (anketinė dalis „Juridinio asmens istorija“)¹³. Pirminių duomenų visuma ne visada leidžia atsakyti į visus tyrimo metu iškilusius klausimus, todėl retais atvejais teko tikslinti duomenis tiesiogiai tikrinant leidinius, juos peržiūrint internete arba bibliotekose. Kritiškai įvertinus minėtų šaltinių patikimumą surinktų duomenų pagrindu suformuota 2015–2022 m. Lietuvos mokslo žurnalų duomenų bazė. Surinkta duomenų apie 321 mokslo žurnalą, kurie visi kartu sudaro 1 900 metų komplektų.

Objektas – kiekybiniai Lietuvos mokslo žurnalų leidybos pokyčiai 2015–2022 m. atsižvelgiant į mokslo politikos kontekstą. Tyrime keliamas tikslas – atskleisti Lietuvos mokslo žurnalų leidybos adaptaciją kintančiomis mokslo politikos sąlygomis. Keliami *uždaviniai*: 1) apibrėžti Lietuvos mokslo politikos formuotojų ir įgyvendintojų taikomų instrumentų daromą įtaką mokslo žurnalų sampratai ir jų leidybai, 2) įvertinti Lietuvos mokslo žurnalų bibliografinės apskaitos išteklių patikimumą ir duomenų išsamumą, 3) atlikti leidybos viseto analizę dinamikos, geografijos, teminės struktūros (pagal mokslo sritis), viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo aspektais.

METODOLOGINIAI SPRENDIMAI. Atliekant statistinę analizę remiamasi tarptautiniu leidybos statistikos standartu¹⁴. Padaryta ir keletas

12 LATHI, Leo; MARJANEN, Jani; ROIVAINEN, Hege; TOLONEN, Mikko. Bibliographic data science and history of book (c. 1500–1800). *Cataloging & Quarterly*, 2019, vol. 57, nr. 1, p. 5–23. <https://doi.org/10.1080/01639374.2018.1543747>.

13 Duomenų išteklių privalumai ir trūkumai aptarti dalyje „Lietuvos mokslo žurnalų apskaitos problemos“.

14 *LST ISO 9707:2011. Informacija ir dokumentavimas. Statistiniai duomenys apie išleistas knygas, laikraščius, periodinius ir elektroninius leidinius bei jų platinimą (tapatus ISO 9707:2008) = Information and documentation. Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications (ISO 9707:2008): pakeičia LST EN ISO 9707:2001*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2011. 19 p.

išimčių: 1) skirtingai nuo standarto keliamo esminio metinio rezultatyvumo reikalavimo, bus pažymimi atvejai, kai leidiniai susiduria su leidybos sunkumais, bet oficialiai leidyba nėra nutraukta ar sustabdyta, todėl tokie leidiniai reikalui esant bus įvardijami kaip aktyvūs, o jų metinis rezultatyvumas vertinamas atskirai; 2) knygų serijų tomų atitiktis mokslo žurnalų numeriams buvo vertinama atsižvelgiant į mokslo žurnalo kriterijus, savaime neeliminuojant visų knygų (su ISBN) iš mokslo žurnalų statistinės apskaitos; 3) įvykus leidinio pavadinimo keitimui, bet įpėdiniui išlaikius tęstinę numeraciją kaip istorinį ryšį su pirmtaku, statistinėje apskaitoje duomenys suliejami: apskaitomos ne antraštės, o tęstinumą turintis leidinys. Šios išimtys leidžia tyrimo instrumentą pritaikyti prie mokslo periodikos leidybos specifikos.

Tyrimui pasitelkti metaduomenys apie Lietuvos mokslo žurnalus yra kokybiški ir išsamūs, paremti patikimais duomenų gavimo šaltiniais. Duomenys apdoroti taikant bibliografinį metodą: bibliografiniai duomenys klasifikuojami, metiniai kokybiniai duomenys verčiami į kiekybinius ir pastarieji sisteminami aprašomosios statistikos metodu¹⁵. Statistine analize nesiekama įvertinti visų galimų leidinių charakteristikų, kurios leistų dar labiau išplėsti analizės lygmenį, bet tik tas, kurios leidžia įgyvendinti išsikeltus uždavinius ir pasiekti tikslą. Surinktų duomenų pagrindu sudaryta matrica, naudojama kaip klasifikatorius, pasirenkant 9 kriterijus: 1) leidinio įkūrimo ar atkūrimo ir 2) leidybos nutraukimo (jei yra) datos, 3) leidybos trukmė, 4) metinis rezultatyvumas, 5) leidimo vieta, 6) leidėjo tipas ir 7) nuosavybės kilmė, 8) leidinio sąsajos su kitais serialiniais leidiniais ir 9) leidinio atstovaujama mokslo sritis (pagal nacionalinę klasifikaciją). Duomenys pagal poreikį apdorojami *Microsoft Excel* ir *SPSS* programiniais paketais.

Dėl duomenų gausos tekste minimi tik tie analizuoti leidiniai, kurie buvo reikšmingi norint suvokti leidybos raidos dėsningumus, išskirtinius ar charakteringus atvejus. Dalis nepagrindinės svarbos išvalgų, techninių procesų aprašymų ir pavyzdžių pateikiama išnašose esančiuose komentaruose.

MOKSLO ŽURNALO APIBRĖŽTIES KAITA IR LEIDYBOS SEKTORIAUS PRISITAIKYMAS

Mokslo žurnalų apibrėžtis yra kintanti, keičiantis leidybos modeliams ir mokslo politikai. Bibliografai ir mokslotyros specialistai laikas nuo

15 SKALSKA-ZLAT, Marta. Bibliographic method, its modern variant and applications. *Knygotyra*, 2001, t. 37, p. 84–95; JANONIS, Osvaldas. Bibliografinis metodas: statusas, refleksijos lygmuo ir korektiško taikymo problema. *Informacijos mokslai*, 2002, t. 20, p. 36.

laiko šiuos pokyčius apmąsto ir pateikia atnaujintus apibrėžimus, nubrėžia sąvokų hierarchinius ryšius. Specialistai terminologinius pokyčius įtvirtina tarptautiniuose aiškinamuosiuose terminų žodynuose, informacijos ir dokumentavimo srities standartuose¹⁶ ir katalogavimo taisyklėse. Savo požiūrį artikuliuoja ir mokslo politikos institucijos. Nacionalinėje diskusijoje dažnai įsiterpia periodiško ir turinio reikalavimai, tad juos verta aptarti plačiau.

NACIONALINĖ PERIODIŠKUMO SAMPRATA. Tarpukario Lietuvos spaudos terminologija tik formavosi: dažnai buvo painiojami *laikraščio*, *žurnalo* ar *biuletenio* tipai. Bandyta nesėkmingai įvesti *magazino* sąvoką¹⁷, kuria būtų apibrėžti populiariaji žurnalai, taip juos atskiriant nuo profesinių ir mokslo žurnalų. Tuo laiku žurnalinės spaudos periodiškas nebuvo visuotinai suvokiamas kaip privalomasis požymis, todėl ši spaudos rūšis skirstyta į periodinę ir neperiodinę. Dėl prenumeratos interesų žurnaluose dažniau būdavo papildomai nurodomas *neperiodinis*¹⁸ ir kur kas rečiau – *periodinis*¹⁹ leidinio pobūdis. Suvokta, kad žurnaliniai leidiniai dažniau yra periodiniai, o jei periodiškas neišlaikomas, leidinio informacija tikslinama.

Šiuolaikinę periodiško apibrėžtį paveldėjome iš sovietinės terminologijos tradicijos. Periodiniu leidiniu buvo įvardyti reguliariai leidžiami leidiniai, turintys iš anksto numatytą periodiškumą. Siūlyta periodiškumą suvokti kaip laiko tarpą, kuris apima leidinius nuo dienraščių iki ketvirtinių leidinių. Jei į žurnalą panašus leidinys eina nereguliais intervalais, tai tokie leidiniai buvo vadinti *tęstiniais*. Pusmetinius ir metinius leidinius siūlyta priskirti tęstinių leidinių rūšiai²⁰. Šiuolaikinėje tarptautinėje terminologijoje *tęstinių leidinių* rūšis neišskiriama, nors ir esama tam tikrų semantinių sąsajų su kitomis informacinių šaltinių kategorijomis²¹. Sovietmečiu valstybinės einamosios bibliografijos lei-

16 Visas aktualių standartų sąrašas: JASKONIENĖ, Dalia. *Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų žinydas*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2022. <https://doi.org/10.51740/mp.54>.

17 Kaune 1937 m., o gal ir anksčiau leistas populiariusis žurnalas *Moters magazinas*.

18 *Mūsų senovė* (1921, t. 1), *Mūsų darbai* (1925–1926), *Raseinių Magdė* (1926, nr. 1), *Mūsų aklieji* (1929–1930), *Linija* (1932), *Mūsų veidas* (Škotija, 1936, 1938), *Parnaso aidai* (1939, nr. 1), *Žydincios dienos* (1940).

19 *Siuvėjų menas* (1932–1934).

20 Periodinis leidinys; BURNEIKIENĖ, Genovaitė. Periodiškas; Tęstinis leidinys. Iš *Žurnalistikos enciklopedija*. Vilnius: Pradai, 1997, p. 385, 517.

21 Tęstinius išteklius (angl. *continuing resource*) sudaro: 1) serialiniai leidiniai (pagal ISSN standarto reikalavimus) ir 2) atnaujinamieji tęsiamieji ištekliai (angl. *integrating resource*). Pastarieji apima: a) interneto svetaines, b) atnaujinamąsias duomenų bazes ir c) leidinius su keičiamais lapais, bet neapima „tęstinių leidinių“, kurie atitinka ISSN standarto reika-

dinyje *Spaudos metraštis* (1957–1991) mokslo žurnalai buvo aprašomi dukart: „Knygų metraštyje“ ir „Periodinių leidinių metraštyje“ (skirsnis „Periodiniai bei tęstiniai leidiniai“). *Bibliografijose žiniose* (leidžiama nuo 1992 m.) atsisakyta dukart bibliografuoti mokslo leidinius, bet tęstinių leidinių kategorija žinia-sklaidos ir bibliografų darbuose²² bei praktinėje veikloje išliko. Bibliotekų fondų organizavimas rėmėsi nuostata: atsižvelgiant į tai, kad daugelis tęstinių leidinių pagal leidybinį apiforminimą panašūs į knygas (dažnas jų turi tomines antraštes, išėina kieto įrišimo ir t. t.), dėl vartotojų patogumo visi tęstiniai leidiniai kataloguoti kaip knygos²³.

LR visuomenės informavimo įstatyme plečiant vartojamų sąvokų žodyną (2 str.) 2010 m. buvo pateikta ir *žurnalo* apibrėžtis įvardijant šio leidinio periodinį pobūdį²⁴. Savo ruožtu Lietuvos mokslo politikos formuotojai ir įgyvendintojai, palaikydami nacionalinę terminologijos tradiciją per projektinio finansavimo ir mokslo produkcijos apskaitos instrumentus, mokslo leidinių periodiškumo sureikšminimui pritarė. Todėl remiantis nacionalinėje terminologijoje funkcionuojančiais terminais praktiškai buvo įtvirtinta tęstinių ir periodinių mokslo leidinių dichotomija.

Leidinio periodiškumas nenusako kokybinių parametru, bet, leidėjams reaguojant į mokslo politikos formuotojų suvokimą, dažnu atveju teko tankinti mokslo žurnalų periodiškumą. Šie pokyčiai labiausiai palietė *metraščių* kategoriją, kurie pagal savo leidybos idėją yra leidžiami tik vieną kartą per metus. Kai kada siekiant metraščius perkelti iš tęstinių į periodinių leidinių kategoriją lei-

lavimus. Daugiau žr.: *LST ISO 2108:2018 Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis knygos numeris (ISBN) (tapatus ISO 2108:2017)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2018; *LST ISO 3297:2022. Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris (ISSN) (tapatus ISO 3297:2022) = Information and documentation. International standard serial number (ISSN) (ISO 3297:2020)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2022.

- 22 JANONIS, Osvaldas. *Bibliografijos teorija*: mokomoji knyga. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009, p. 86.
- 23 Naujausioje katalogavimo metodikoje, bibliografuojant serialinius leidinius, jų periodiškumą galima apibrėžti ir kaip *vienkartinis, nereguliarus ar įvairaus dažnumo*, todėl nebelikus tęstinių leidinių kategorijos šis katalogavimo interesus dingo. Daugiau žr.: *LIBIS išteklių įrašų sudarymo vadovas: integruojamasis išteklius*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2022, p. 502. <https://doi.org/10.51740/mp.57>.
- 24 Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2, 5, 19, 22, 25, 26, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 52, 54 straipsnių ir priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 34-1, 34-2, 40-1 straipsniais ir nauju trečiuoju skirsniu įstatymas. 2010-09-30. Nr. XI-1046. *Tėisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.

dėjams teko metraščių leidybą paspartinti ir tomus skaidyti į smulkesnes dalis²⁵. Taip pat tie mokslo žurnalai, kurie išeidavo kas dvejus metus ar rečiau, irgi turėjo persiorientuoti. Periodiškumo skatinimas atsiliepė ir leidybos statistikoje, nes leidėjai turėjo apgalvoti savo leidybinės elgsenos privalumus ir trūkumus.

TARPTAUTINĖ PERIODIŠKUMO SAMPRATA. LR visuomenės informavimo įstatyme (36 str.) leidėjams įtvirtinta pareiga tvarkyti leidybos duomenis remiantis Lietuvos standartais. LST ISO standartuose pateiktos terminų apibrėžtys turėtų orientuoti leidėjus įvardijant leidinių pobūdį atsižvelgti į jau esamas tipų apibrėžtis. Tarptautinėje ir nacionalinėje norminėje terminologijoje tarp tęsiamųjų išteklių išskiriama serialinių (angl. *serial*, *serial publication*) leidinių kategorija, apibrėžta tarptautiniame ISSN standarte. Serialiniu leidiniu yra laikomas toks leidinys, kuris leidžiamas vienas paskui kitą rengiamomis dalimis (įprastai su numeracijos ir / chronologijos žymikliais), numatant leisti neribotą laiką bet koku periodišku. Periodinis leidinys (angl. *periodical*) gali būti išskiriamas visame serialinių leidinių kontekste pagal turinį, bet ne pagal mums įprastą periodiškumo suvokimą, kadangi pagal tarptautinę praktiką šie leidiniai gali būti leidžiami reguliariai arba nereguliariai (t. y. neperiodiškai). Periodiniams leidiniams būdinga turinio ir bendradarbių įvairovė: leidinio numerį sudaro daugiau nei viena publikacija. Periodikoje ryškią dalį sudaro žurnalai, dalinami į *journal* ir *magazine* tipus. Pirmieji apibrėžiami kaip specializuoti serialiniai leidiniai, skirti skaitytojams, besidomintiems tam tikra tema ar profesija. *Magazine* tipo žurnaluose rašoma nemokslinėmis ir neprofesinėmis, bendrų interesų temomis (mada, gyvenimo būdas ir t. t.)²⁶. Taigi pagal tarptautinę apibrėžtį periodiškumas nėra būtinas serialinių, periodinių ir žurnalinų leidinių požymis, leidžiantis išskirti mums įprastą savarankišką *tęstinių leidinių* kategoriją. Remiantis tarptautiniu požiūriu, žurnalinei spaudai periodiškumo kategorija turėtų būti netaikoma, reikalui esant tik pažymint periodinį ar neperiodinį leidinio pobūdį.

- 25 Pzv., *Lietuvos istorijos metraščio* (leidžiamas nuo 1971 m.) leidyba 2002 m. perėjo prie dviejų numerių per metus, o 2017 m. išleidus pirmąjį tų pačių metų numerį buvo panaikintas tradicinis vienu metų vėlavimas: metininkai pasirodo tais pačiais metais.
- 26 LST ISO 3297:2022. *Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris (ISSN) (tapatus ISO 3297:2022)* = *Information and documentation. International standard serial number (ISSN) (ISO 3297:2020)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2022; LST ISO 5127:2019. *Informacija ir dokumentavimas. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas (tapatus ISO 5127:2017)* = *Information and documentation. Foundation and vocabulary (ISO 5127:2017): pakeičia LST ISO 5127:2008*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2019. II, 413 p.; ISO 2789:2022. *Information and documentation. International library statistics*. 2022.

Pažymėtina, kad Visuomenės informavimo įstatymo 2023 m. pataisoje buvo įvestas periodinio leidinio apibrėžimas. Jame įtvirtintas metinis periodinių leidinių rezultatyvumas nustatant 2 numerių per vienus kalendorinius metus reikalavimą²⁷. Šie apibrėžimai keičia ateities diskusijos kryptį, kadangi įstatymuose įtvirtintos sąvokos turi pirmenybę prieš Lietuvos standartuose įtvirtintas apibrėžtis. Žurnalai turės atitikti turinio ir rezultatyvumo reikalavimą. Elektroninės leidybos praktika liudija, kad mokslo žurnalų straipsniams įvedus numeravimą išsprendžiami visi formalūs periodiškumo ir rezultatyvumo reikalavimai, todėl šiame leidybos sektoriuje pati diskusija dėl periodiškumo nebeturi didesnės prasmės, nebent būtų nustatyti minimalūs numerio apimtys ar sudėties reikalavimai.

TURINIO APIBRĖŽTIS. Minėta, kad žurnalai (angl. *journals*) pagal turinį skirstomi į mokslinius ir profesinius. Mokslo žurnalų (angl. *scientific journal*) kategorija tarptautinėje norminėje terminijoje apibrėžta kaip *mokslinėms diskusijoms, mokslo veikalams ir mokslinėms temoms nagrinėti ir šiais dalykais besidominčių skaitytojų auditorijai skirtas žurnalas*²⁸. Ši apibrėžtis Lietuvos standarte LST ISO 5127 „Informacija ir dokumentavimas. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas (tapatus ISO 5127:2017)“ pasirodė 2019 m., todėl iki tol būta erdvės vietiniams terminijos svarstymams. Aktyviai nacionalinės terminologijos kryptį nuo 2009 m. formavo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo (nuo 2019 m. ir – sporto) ministerija (ŠMSM) ir LMT. Per palyginti trumpą laiką ne kartą keista, tikslinta ir tipologizuota mokslo žurnalų apibrėžtis. Išanalizavus *Teisės aktų registre* prieinamus ŠMM, LMT ir Lietuvos mokslų akademijos nuo 2005 m. leistus įsakymus ir nutarimus, kuriais buvo reguliuojama mokslo žurnalų projektinis finansavimas ir mokslo rezultatų apskaita, galima susidaryti detalų mokslo politikos kaitos vaizdą.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad į kasmetines aukštųjų universitetinių mokyklų ir mokslo institutų mokslo rezultatų vertinimo metodikas nuo 2009 m. buvo įrašyta subendrinta sąvoka *recenzuojamas leidinys*, kurios rūšis sudarė *vienkarčiai, periodiniai* ir *testiniai* leidiniai, šių sąvokų dokumentuose atskirai nepa-

27 Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 6, 19, 24, 27, 28, 48 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19-1, 19-2 straipsniais įstatymas. 2023-04-25. Nr. XIV-1904. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=379a1180e4b911ed9978886e85107ab2>>.

28 *LST ISO 5127:2019. Informacija ir dokumentavimas. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas (tapatus ISO 5127:2017) = Information and documentation. Foundation and vocabulary (ISO 5127:2017): pakeičia LST ISO 5127:2008*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2019. II, 413 p.

aiškinant²⁹. Tikslėsnis šių tipų išaiškinimas buvo pateikiamas skelbiant mokslo periodikos rėmimo konkursus. Šie dokumentai orientavo mokslo leidybos peritvarkymą. Sprendžiant iš oficialių dokumentų visumos, mokslo žurnalų leidėjams reikėjo išiklausyti į gana prieštarungus ir perteklinius reikalavimus, kurie buvo keliami *periodiniams mokslo leidiniams* (sąvoka vartojama nuo 2005 m.; 4 kartus tikslinta), *teštiniam mokslo leidiniams* (vartojama nuo 2009 m.; 3 kartus tikslinta), *mokslo žurnalams* (vartota 2009–2014 m.), *Lietuvos tarptautiniams mokslo leidiniams* (vartojama nuo 2016 m.; 2 kartus tikslinta), *užsienio tarptautiniams mokslo leidiniams* (vartojama nuo 2016 m.; 2 kartus tikslinta)³⁰. Iki šiol išlikę esminiai reikalavimai buvo šie: periodiškumas, recenzavimas, redaktorių kolegijos sudėtis, leidėjo juridinė registracijos vieta ir standartiniai numeriai (ISSN ar ISBN).

Žvelgiant į minėtų sąvokų kintančias apibrėžtis iki šiol išliko galimybė prie mokslo žurnalų priskirti ir mokslo leidinių serijas, nes jos tenkina įvardytus standartinių numerių (ISSN ir ISBN) ir redaktorių kolegijų reikalavimus. Ši galimybė LMPA 2016 m. atliktame Lietuvos mokslo periodikos tyrime buvo suvokta tiesiogiai, todėl mokslo periodikos leidybos apimtys buvo nepaprastai išdidintos³¹. Svarbu atkreipti dėmesį, kad LR visuomenės informavimo įstaty-

- 29 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl mokslo ir studijų institutų mokslo (meno) darbų vertinimo metodikos“. 2009-06-29. Nr. ISAK-1321; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl kasmetinio universitetų ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir meno veiklos vertinimo reglamento patvirtinimo“. 2017-10-04. Nr. V-747. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
- 30 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl humanitarinių ir socialinių mokslų sričių periodinių mokslo leidinių finansavimo valstybės biudžeto lėšomis 2006–2007 metais nuostatų patvirtinimo“. 2005-11-17. Nr. ISAK-2298; pakartota: 2008-11-10. ISAK-3104; panaikinta: 2009-10-16. ISAK-2058; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl periodinių mokslo leidinių atrankos tvarkos patvirtinimo“. 2010-03-01. Nr. V-271, nuostatos pakartotos: Lietuvos mokslų akademija. Įsakymas „Dėl periodinių mokslo leidinių atrankos tvarkos tvirtinimo“. 2020-04-20. Nr. 26A/20-T; Lietuvos mokslo taryba. Nutarimas „Dėl visuotinės dotacijos priemonės gairių pareiškėjams patvirtinimo“. 2009-12-21. Nr. VII-25; Lietuvos mokslo taryba. Įsakymas „Dėl Pavyzdinių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašų patvirtinimo“. 2014-10-31. Nr. V-217; kita redakcija: 2016-10-13. Nr. V-259; Lietuvos mokslo taryba. „Įsakymas „Dėl Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymo Nr. V. 217 „Dėl Pavyzdinių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo“. 2017-05-24. Nr. V-132. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
- 31 *Lietuvos mokslo periodika 2020-aisiais – publikavimo technologijos, atvirosi prieiga, duomenų*

mas (36 str.) leidėjus įpareigoja išsiimti standartinius numerius (ISSN, ISBN ar ISMN), bet serialiniams leidiniams, jei tai nėra knygų serijos ar metiniai leidiniai (metraščiai, metininkai, kasmetiniai leidiniai ir kt.), ISBN neišduodamas. Todėl LMT pateiktose mokslo leidinių tipų apibrėžtyse nuo 2017 m. įvardyta galimybė leisti serialinius leidinius vien su ISBN Lietuvoje yra nelegali ir neįgyvendinama³². Leidėjai atkreipė dėmesį į galimybes knygų serijas pertvarkyti į mokslo žurnalus³³. Straipsnių rinkinių pagrindu leidžiamos knygų serijos nešė pakankamai naudos įstaigoms: nemokėta naudingai interpretuoti leidinio tipo³⁴ arba deklaruoti mokslo produkcijos. ISSN standartas leidžia leidėjams keisti serialinių leidinių tipą (t. y. su tuo pačiu ISSN leisti žurnalą, laikraštį, knygų seriją ar kt. serialinį leidinį) apie tai papildomai nepranešus nacionalinei ISSN agentūrai. Jei leidėjas apsisprendžia keisti leidinio tipą, tokiu atveju jis turėtų nebeimti ISBN atskiriems serialinio leidinio, jei tai nėra metiniai leidiniai, numeriams ir tinkamai sutvarkyti keičiamus leidybos duomenis.

LMT dokumentuose kuriamos mokslo žurnalų ir kitų leidinių apibrėžtys skatino pergaltoti tęstinių konferencijų pranešimų rinkinių ir profesinių leidinių ateitį, kadangi šie mokslo leidybos tipai ilgainiui prarado savo mokslinį

bazės. Vilnius: Lietuvos mokslo periodikos asociacija, 2021, p. 6. Prieiga internetu: <<https://serials.lt/wp-content/uploads/2021/08/Lietuvos-mokslo-periodika-2020-aisiais.-Tyrimo-ataskaita-2021-final-v2.pdf>>.

- 32 Lietuvos ISBN, ISMN ir ISSN agentūrų skelbiamoje informacijoje nurodoma galimybė tik knygų serijoms ir jų dalims išduoti ISBN ir ISSN. Metiniams serialiniams leidiniams viešai nesūdoma ISBN standarte numatyta išimtinė galimybė suteikti ISBN. ISSN standartas serialiniams leidiniams nenumato jokių išimčių, kurios leistų leisti leidinius, jei tai nėra knygų serijos, vien su ISBN. Daugiau žr.: Apie ISBN, ISMN ir ISSN. *LNB. Žiūrėta 2023-10-01*. Prieiga internetu: <<https://www.lnb.lt/leidejams/apie-isbn-ismn-issn>>; *LST ISO 2108:2018 Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis knygos numeris (ISBN) (tapatus ISO 2108:2017)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2018.
- 33 Pvz., serialinis leidinys *Acta Academiae Artium Vilnensis* (ISSN 1392-0316, 2783-6843) buvo leidžiamas kaip autorių monografijų serija (1993, 1995, 1996, 1998, 2000) ir kaip mokslo žurnalas (1993, 1995–2000), kol leidėjai 2001 m. atsisakė leisti monografijas serijoje sutelkdami dėmesį į mokslo žurnalą. Tokių atvejų yra ir daugiau, kadangi kintanti mokslo politika keičia leidybos prioritetus. Žurnalas *Darbai ir dienos* (ISSN 1392-0588), siekdamas padidinti mokslo rezultatyvumą, greta rubrikos „Straipsniai“ buvo įvedęs monografinę dalį „Literatūra ir politika“, tokiu būdu tokius žurnalo numerius buvo galima interpretuoti kaip kolektyvinę monografiją, o patį žurnalą vadinti knygų serija. Lietuvos kultūros tyrimų institutas 2004–2017 m. leido recenzuotų straipsnių rinkinių seriją „Dailės istorijos studijos“ (ISSN 1822-2285; 8 t.). Šios knygų serijos pagrindu 2021 m. buvo įsteigtas mokslo žurnalas *Meno istorijos studijos* (ISSN 2783-6193, 2783-8315).
- 34 Dviprasmybę buvo galima išnaudoti serijos pavadinimą interpretuojant kaip žurnalo pavadinimą, o knygos pavadinimui priskirti numerio antraštės reikšmę.

statusą. Tęstinių konferencijų pranešimų pagrindu parengti straipsnių rinkiniai yra vienas iš klasikinių mokslo žurnalų atsiradimo būdų, kadangi mokslo renginiai sutelkia bendraminčių grupę, kuri savo darbų sklaidai pasirenka mokslo komunikacijos priemonę. Kaip tai numato tarptautinis ISSN standartas, Lietuvos ISSN agentūra, pastebėjusi, kad konferencijų pranešimų rinkiniai įgauna tęstinį pobūdį, kreipiasi į leidėją su pranešimu apie ISSN numerio suteikimą. Atlikus įforminimą tęstinių konferencijų leidiniai praranda straipsnio rinkinio traktuotę, jis įgauna serialinio leidinio formą ir patenka į periodinių leidinių apskaitą. Leidybos stabilumas ir ISSN numerio įgijimas įprastai paskatina leidėjus naudojant elektroninės leidybos instrumentus konferencijų pranešimų rinkinius pertvarkyti į mokslo žurnalus. Leidėjas taip pat turi teisę keisti serialinio leidinio tipą, kuri deklaravo Lietuvos ISSN agentūrai išsiimdamas ISSN. Dargi to paties pavadinimo leidinio tipai gali nesutapti leidžiant leidinį spausdintiniu ir elektroniniu būdu, nes kiekviena forma valstybinėje bibliografinėje apskaitoje yra vertinama atskirai. Šios galimybės sudaro palankią erdvę leidėjams dalyvauti knygų ir periodinių leidinių rėmimo programose³⁵.

Prisitaikant prie nacionalinės mokslo apskaitos sistemos imtasi permąstyti profesinių leidinių leidybos perspektyvas. Elgtasi dvejopai: profesiniai leidiniai pertvarkyti į mokslo žurnalus³⁶ arba profesiniuose leidiniuose suformuoti mokslo darbų skyriai³⁷. Reikėtų pažymėti, kad pastarasis sprendimas turi tam tikrų niuansų. Įprasta manyti, kad mokslo žurnaluose iki 1/3 publikacijų gali būti skirta mokslo bendruomenės interesams, tarp jų ir profesinėms žinioms gilinti. Jei žurnale recenzuoti mokslo darbai nesudaro 2/3 numerio apimties, tai

- 35 Leidėjai turi galimybę su ta pačia antrašte leisti knygų seriją (su ISSN ir ISBN) ir mokslo žurnalą (su skirtingu ISSN). Taip pat galima naudingai interpretuoti metinius serialinius leidinius, turinčius ISSN ir ISBN. Įprastai šie sprendimai leidžia mokslo žurnalų leidėjams dalyvauti knygų ir mokslo periodikos paramos konkursuose, pagal poreikį leidinių pozicionuojant kaip mokslo žurnalą arba knygų seriją (pasirenkama *mokslo darbų rinkinio* ar *straipsnio rinkinio* traktuotė). Techninis leidinių tipų atskyrimas įgyvendinamas taikant spausdintinės ir elektroninės leidybos modelius. Dažniausiai spausdintiniai leidiniai įforminami kaip knygų serijos tomiai, o elektroniniai – kaip mokslo žurnalai (neimant atskiro ISBN).
- 36 Nacionalinė biblioteka leista profesinį žurnalą *Šiandien aktualu* (1989–2020) uždarė ir šio leidinio bazės pagrindu 2021 m. įsteigė žurnalą *Aktualu rytoj = Relevant tomorrow* (ISSN 2669-2899), jį istoriškai susiedama su bibliotekoje anksčiau leistais straipsnių rinkiniais ir mokslo žurnalais.
- 37 Lietuvos liaudies kultūros centro leidžiamame metodiniame žurnale *Liaudies kultūra* (ISSN 0236-0551; 1989–2019) nuo 1998 m. 4-ojo numerio atsirado mokslo darbų skyrius. Žurnalą pertvarkius į *Būdą* (ISSN 2669-0403) mokslo interesus išliko, bet mokslo straipsniai sudaro nedidelę (iki 1/4) numerio dalį.

atsiradęs mokslo darbų tarpas neturėtų leisti viso leidinio vertinti kaip mokslo žurnalo. Elektroninės leidybos sprendimai leidžia profesinių žurnalų mokslo dalį išskirti iš visos leidinio apimties ir į elektroninę žurnalo versiją sutelkti tik mokslo publikacijas. Minėta, kad skirtingi ISSN numeriai išduodami skirtingoms žurnalo formoms, o jų turinys nebūtinai turi sutapti. Tokiu būdu derinant spausdintinę ir elektroninę žurnalo leidybą galima vienoje versijoje sustiprinti profesinį, o kitoje – mokslinį žurnalo profilį. Taigi leidėjo orientacija į Lietuvos mokslo produkcijos apskaitos sistemos reikalavimus leidžia kūrybiškai išspręsti kylančias profesinių ir mokslinių žurnalų suderinamumo problemas³⁸.

LIETUVOS MOKSLO ŽURNALŲ APSKAITOS PROBLEMOS

TARPTAUTINIAI IR VALSTYBINĖS BIBLIOGRAFIJOS IŠTEKLIAI.

Leidybos sektorių Lietuvoje reglamentuoja Visuomenės informavimo įstatymo 24 straipsnio 12 punktą ir 36 straipsnis. Šiuose įstatymo straipsniuose ir punktuose periodikos leidėjui keliami reikalavimai: 1) tarptautinis standartinis numeris (ISSN), 2) tiražo nurodymas leidinyje, 3) laikytis Lietuvos standartuose nustatytų leidybinių duomenų pateikimo tvarkos ir 4) Vyriausybės nustatyta tvarka pristatyti privalomuosius egzempliorius bibliotekoms, 5) masinių komercinių leidinių tiražas audituojamas. Įstatymų nuostatos negalioja reklaminio ar pramoginio pobūdžio (daugiausia smulkiesiems) leidiniams³⁹. Lietuvoje valstybinės bibliografijos funkciją atlieka Nacionalinė biblioteka, kuri informaciją apie serialinius leidinius teikia tarptautinei duomenų bazei *ISSN Portal*, rengia informacinių paslaugų portalą *iBiblioteka* ir valstybinės einamosios bibliografijos rodyklę *Bibliografijos žinios. Serialiniai leidiniai* (leidžiama nuo 1995 m.) bei rengia metines „Lietuvos leidybos statistikas“.

38 Autorių žiniomis, išnaudojant elektroninės leidybos privalumus kūrybiškai pirmoji problemą išsprendė VšĮ „Vermės“ leidykla 2006 m. pradėjusi leisti mokslo žurnalą *Lietuvos lokaliniai tyrimai* (ISSN 2029-0799). Leidyklos „Lietuvos valsčių“ serijos knygos publikuoti mokslo straipsniai nebuvo įskaičiuojami mokslo vertintojų, todėl įkurtas elektroninis žurnalas sutelkė tik mokslo straipsnius. Autoriams tekdavo vidutiniškai laukti apie 7 metus, kol būdavo išleidžiamos serijos knygos, o šis leidyklos pasiūlytas būdas leido ne vien paspartinti publikavimą, bet kartu ir padidinti akademinį bendradarbiavimo patrauklumą.

39 Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. 1996-07-02. Nr. I-1418. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr>>.

Tarptautiniam *ISSN Portal*⁴⁰ duomenis apie Lietuvoje registruotų juridinių ir fizinių asmenų leidžiamus serialinius leidinius teikia Lietuvos ISSN agentūra. Portale taip pat atsispindi ir tų serialinių leidinių, kurių leidyba buvo perkelta iš kitų šalių į Lietuvą, duomenys. Kadangi portale anketiniai leidinių duomenys pildomi leidėjų prašymu, duomenų patikimumas priklauso nuo leidėjų bendradarbiavimo su Lietuvos ISSN agentūra. Jie gali nesutapti su žurnale pateikiamais leidybos duomenimis, kadangi tik oficiali agentūra teikiama leidėjo informacija nugula *ISSN Portal*⁴¹. Agentūra peržiūri išduotus ISSN, jei leidyba pasitvirtina, anketinė informacija pildoma, o jei informacijos apie leidybą neturima, pirminė anketinė informacija išorės vartotojams nebeprieinama⁴². Svarbu atkreipti dėmesį, kad registre atsispindi ir knygų serijų duomenys, kurie tampa svarbūs faktiškai įvertinant konversijos į mokslo žurnalus atvejus. Dėl duomenų interpretavimo specifikos⁴³ ir didelės apimties⁴⁴ ankstesniuose mokslo periodikos tyrimuose šis duomenų išteklius nebuvo naudojamas arba naudojamas nekorektiškai.

Informacinių paslaugų portalas *iBiblioteka* – sudedamoji valstybinės einamosios bibliografijos ir leidybos statistikos dalis – telkia duomenis apie nacio-

40 *ISSN Portal*. Prieiga internetu: <<https://portal.issn.org/>>.

41 Pvz., perregistravimas, perkėlimas į kitą šalį leidinio ir kt. leidinio informacija be oficialaus leidėjo prašymo *ISSN Portal* nepildoma. Šiuo požiūriu įvairios mokslo žurnalų leidybos tarptautinimo technikos *de jure* principu gali būti tinkamai neišformintos, todėl tie leidiniai, kurie formaliai perduoti užsienio leidykloms, bet užsienio šalies nacionalinė ISSN agentūra nesikreipė dėl perkėlimo į Lietuvos ISSN agentūrą, lieka Lietuvos leidybos banlase. Leidėjas ir toliau privalo teikti privalomuosius egzempliorius Lietuvos bibliotekoms, o valstybinė einamoji bibliografija ir Lietuvos leidybos statistika įtraukti į apskaitą.

42 Pvz., „Mokslinės leidybos deimanto“ leisto mokslo žurnalo *Journal of advanced research in civil engineering and architecture* (ISSN 2538-8061) anketinė informacija *ISSN Portal* išorės vartotojams nebeprieinama, nes Lietuvos ISSN agentūra 2022–2023 m. įvykusius patikros metu nenustatė faktinių leidybos aplinkybių, nors elektroninis leidinys buvo leidžiamas 2019–2020 m.

43 Pvz., Kėdainiuose, o vėliau Kaune registruota VšĮ Lietuvos sveikatos mokslinių tyrimų centras 2013–2016 m. išsiėmė ISSN 25 naujiems elektroniniams medicinos mokslo žurnalams. 22 žurnalai buvo registruoti tarptautiniame medicinos mokslų žurnalų registre „Index Medicine“ (<https://indexmedicine.com>), šią informaciją iki 2022 m. nurodant ir portale *iBiblioteka*. Remiantis kitais šaltiniais, išnagrinėjus šio leidėjo žurnalus nustatyti tik 2 leidiniai, kurių išėjo nors vienas numeris.

44 Lietuvos ISSN agentūra išdavė standartinius numerius 4 731 spausdintiniam, 1 210 elektroninių prieinamų internetu ir 89 elektroniniams fizinėse laikmenose (CD, DVD) leidiniams. *ISSN Portal* 2024 m. vasario 12 d. duomenys. Daugiau žr.: <[https://portal.issn.org/?q=api/search&search\[\]=MUST=country=LTU&size=50&search_id=30343040](https://portal.issn.org/?q=api/search&search[]=MUST=country=LTU&size=50&search_id=30343040)>.

nalinės (valstybinės) bibliografijos objektus, gautus privalomojo egzemplioriaus pagrindu, ir Lietuvos ISSN agentūros išduotus ISSN. Portalo duomenys, atvaizduojami UNIMARC formatu, padeda suvokti periodinių leidinių pertvarkymo atvejus: pavadinimo keitimą, leidėjo, rengėjo, leidimo vietos ir kt. pasikeitimus. Ši informacija pažymima leidinio bibliografiniame apraše, o esant poreikiui sukuriamos ir informacinės sąsajos su kita forma ir laikmena pradėtu leisti leidiniu ar kitais požymiais susijusiais leidiniais⁴⁵. Vertinant šią informaciją galima suvokti leidinio ištakas ir esminius leidybos pasikeitimus. Tai ypač svarbu žinoti, kai leidėjas keičia žurnalo pavadinimą ir vienais kalendoriniais metais pasirodo keli skirtingais pavadinimais leidžiami leidiniai. Jei tęstinė numeracija išlaikoma, statistiškai šiuos duomenis reikėtų sujungti.

Privalomojo egzemplioriaus pagrindu rengiamas *iBibliotekos* duomenų išteklius neapskaito leidinių, kurių leidėjas nepateikė arba kurių tiražas neviršija 24 egzempliorių. Iki 2022 m. elektroninių serialinių leidinių egzemplioriai Nacionalinei bibliotekai nebuvo teikiami, o ir po šio termino taikoma išimčių, todėl elektronine forma leidžiamų mokslo žurnalų retrospektyviniai duomenys portale su retomis išimtimis beveik neatsispindi. *iBibliotekoje* vartotojams neprieinama informacija apie anksčiau suteiktus ISSN, kurių LIBIS sistemos bibliotekos egzempliorių negavo⁴⁶. Taip pat *iBibliotekoje* neatsispindi ir dalies knygų serijų, kurios buvo paverstos į mokslo žurnalus, išlaikant pavadinimą, duomenys. Vertinama leidybinio įforminimo požiūriu, knygų serijos apskaitomos kaip knygos, nors elektroninės jų versijos gali būti suvokiamos ir kaip mokslo žurnalai.

Kasmetinės valstybinės einamosios bibliografijos rodyklės *Bibliografijos žinios. Serialiniai leidiniai*⁴⁷ metiniai sąrašai sudaromi remiantis Nacionalinėje bibliotekoje gautų spausdintinių serialinių (išskyrus knygų serijas) leidinių egzempliorių pagrindu. Dėl privalomojo egzemplioriaus pristatymo bibliotekoms išimčių, vėlavimo ar leidėjų sąmoningo įpareigojimo nevykdymo šis išteklius

45 Sąsajos kuriamos per UNIMARC 430, 440, 451, 452 laukus. Daugiau žr.: *Libis išteklių įrašų sudarymo vadovas: integruojamasis išteklius*. 2022. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2022, p. 521–522. <https://doi.org/10.51740/mp.57>.

46 Jei Lietuvos ISSN agentūra išdavė ISSN leidiniui, bet jis per vienus metus nebuvo išleistas ir pristatytas Nacionalinei bibliotekai arba bet kuriai LIBIS tinklo bibliotekai, šie duomenys *iBiblioteka* išorės vartotojams nuo 2023 m. nebeprieinami tol, kol leidinys bus išleistas ir pristatytas. Dėl privalomojo egzemplioriaus pristatymo bibliotekoms išimčių dalies faktiškai leistų ar leidžiamų serialinių leidinių duomenų trūksta.

47 Einamosios bibliografijos leidiniai. *LNB*. Prieiga internetu: <<https://www.lnb.lt/istekliai/leidiniai/nacionalines-bibliografijos-leidiniai/einamosios-bibliografijos-leidiniai>>.

atspindi tik mokslo žurnalų spausdintinę dalį⁴⁸. Bibliografinės rodyklės struktūroje nėra išskirta mokslo žurnalų kategorija, todėl nustatant mokslo žurnalus tenka tikrinti didesnę pavadinimų skaičių.

Į mokslo žurnalų analizės poreikius 2018 m. dėmesį atkreipė oficialios Lietuvos leidybos statistikos rengėja Lietuvos nacionalinė biblioteka. Bibliotekos rengiamoje *Lietuvos spaudos statistikoje* (nuo 2019 m. pavadinta *Lietuvos leidybos statistika*) pateikiama mokslo serialinių (vadina – *mokslo žurnalų ir tęstinių leidinių*) statistinė apskaita (žr. 1 lentelę). Statistinė analizė atliekama LNB gautų privalomųjų egzempliorių pagrindu, šie duomenys sąveikauja su leidinio *Bibliografijos žinios. Serialiniai leidiniai* metininkuose pateikiamais duomenimis.

1 LENTELĖ. Oficialioji Lietuvos mokslo žurnalų ir tęstinių leidinių statistika

Leidybos metai	Spausdintinių mokslo žurnalų ir tęstinių mokslo leidinių skaičius
2018	170
2019	160
2020	129
2021	134
2022	111

Sudaryta remiantis *Lietuvos spaudos statistika* (2018) ir *Lietuvos leidybos statistika* (2019–2022). Prieiga internetu: <<https://www.lnb.lt/leidejams/lietuvos-leidybos-statistika>>.

Leidėjai iki 2022 m. nebuvo įpareigoti LNB teikti serialinių elektroninių leidinių kopijų, todėl ši mokslo periodikos dalis nepatekdavo į leidybos statistiką. Leidėjams pradėjus teikti privalomąsias elektroninių leidinių kopijas leidybos statistikos metodika dar nėra patikslinta, todėl ir toliau nevyksta elektroninių leidinių statistinė apskaita. Vertinant leidybos statistikos rengimo metodologiją atkreiptinas dėmesys į statistikoje išskirtas, bet metodikoje neapibrėžtas tęstinių ir mokslinių leidinių kategorijas⁴⁹. Kadangi prie metinių leidybos sta-

48 Remiantis Nacionalinės bibliotekos 2016–2021 m. ataskaitomis, Nacionalinio publikuotų dokumentų archyvinio fondo, komplektuojamo privalomojo egzemplioriaus būdu, kasmetiniai trūkumai sudarė nuo 5 iki 17 proc. Kaip šie trūkumai palietė mokslo žurnalus, ataskaitose nedetalizuojama, bet tokių atvejų galėjo būti. Daugiau žr.: <<https://www.lnb.lt/apie-biblioteka/administracine-informacija/planavimo-dokumentai>>.

49 *Lietuvos leidybos statistikos tyrimo metodika*. Patvirtinta 2020-12-03. Nr. B-361. *Oficialiosios*

tistikos leidinių sąrašai pagal kategorijas neskelbiami, atsiranda interpretacijos erdvė⁵⁰. Dėl valstybinės einamosios bibliografijos apskaitos specifikos į statistiką nepatenka ir knygų serijos, nors jos faktiškai gali būti pertvarkytos į mokslo žurnalus. Taigi oficialiojoje leidybos statistikoje esama išlygų ir išimčių, visa tai daro tiesioginę įtaką oficialiosios statistikos tikslumui.

LMAVB RENGIAMAS LIETUVOS MOKSLO ŽURNALŲ SĄRAŠAS. Periodinių leidinių leidėjai nuo 1996 m. buvo įpareigoti Lietuvos kultūros ministerijai teikti kasmetinę informaciją apie leidžiamus leidinius. Šios informacijos pagrindu 2009–2010 m. buvo rengiama kasmetinė informacija⁵¹, vėliau šios iniciatyvos atsisakyta. Lietuvos mokslų taryba 1997 m. patvirtino recenzuojamų Lietuvos mokslų žurnalų sąrašą, bet vėliau irgi atsisakė vykdyti nacionalinių mokslo žurnalų apskaitą. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka atliepdama mokslometrijos ir mokslo istorijos interesus nuo 2000 m. rengia internetu pasiekiamą sąrašą „Lietuvos mokslo žurnalai“. Ilgą laiką tai buvo vienintelis specializuotas išteklius.

Lietuvos Respublikos Seime 2015 m. įvykusioje konferencijoje „Nacionaliniai mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė“⁵² Lietuvos mokslo žurnalų leidybos situaciją pristatė LMT ekspertai Rūta Petrauskaitė ir Dainius Haroldas Pauža. Sudėtinga atsakyti, kodėl skyrėsi ekspertų įvardytos nacionalinių mokslo žurnalų leidybos apimtys, svyravusios nuo 280⁵³ iki 324⁵⁴, bet jie nekritiškai rėmėsi Lietuvos mokslo žurnalų sąrašu. 2016-aisiais vykusioje tarpinstitucinėje konferencijoje „Lietuvos žurnalai ir šiuolaikinė mokslo komunikacija“⁵⁵ R. Petrauskaitė skai-

statistikos portalas. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/528046/Lietuvos_leidybos_metodika.pdf>.

- 50 Pvz., nėra aišku, kaip statistikos rengėjai vertina serialinius mokslinių konferencijų tezių rinkinius, koks mokslo žurnalų santykis su profesiniais leidiniais ir kt.
- 51 Leidėjus teikti informaciją apie periodinius leidinius Kultūros ministerijai įpareigojo tuo metu galiojęs Visuomenės informavimo įstatymo 24 straipsnis.
- 52 Su konferencijos medžiaga (PDF ir vaizdo įrašais) galima susipažinti Lietuvos mokslo periodikos asociacijos (LMPA) interneto svetainėje: <<http://serials.lt/konferencija-lietuvos-mokslo-zurnalai-kiekybe-ir-kokybe/>>.
- 53 PETRAUSKAITĖ, Rūta. Lietuvos mokslo žurnalų reikšmė mokslinių tyrimų raidai. 2015, kovo 18. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2015/01/Petrauskaite_Lietuvos_mokslo_zurnal%C5%B3_reiksme_moksliniu_tyrimu_raidai_Vilnius_20150318.pdf>.
- 54 PAUŽA, Dainius H.; [PETRAUSKAITĖ, Rūta]. Lietuvos mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė. 2015, kovo 18. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2015/03/Pauza_Petrauskaite_Lietuvos_mokslo_zurnalai_Vilnius20150318.pdf>.
- 55 Su konferencijos medžiaga (PDF ir vaizdo įrašais) galima susipažinti LMPA interneto svetainėje: <<http://serials.lt/sestoji-lmpa-konferencija/>>.

tytame pranešime aptarė internete rastų trečdaliu mažiau Lietuvoje veikiančių mokslo žurnalų nei prieš metus – 199⁵⁶. Šis leidybos statistinis pokytis liudija, kad suabejota pagrindinio duomenų šaltinio patikimumu, todėl imtasi papildomų patikrų norint įsitikinti, ar leidiniai yra rezultatyvūs.

LMAVB rengiamas Lietuvos mokslo žurnalų sąrašas⁵⁷ sudaromas iš Vyriausybės nutarimu gaunamų privalomųjų spausdintinių egzempliorių, kurių tiražas didesnis nei 99 egzemplioriai, elektroniniai leidiniai nepatenka į privalomai gaunamų leidinių apibrėžtį. Leidėjai taip pat gali savarankiškai teikti informaciją apie savo leidžiamus leidinius bibliotekai⁵⁸. Nors teigiama, kad kiekvienais metais biblioteka peržiūri sąrašą ir atnaujina pagal aktualią informaciją⁵⁹, ši peržiūra nėra sisteminė. Šiame sąrašė randama ir senokai nebeleidžiamų leidinių, nes šiai informacijai suteikiamas mokslo istorijos šaltinio pobūdis. Sąrašė esama ir leidinių, kurie abejotina, ar turėtų būti laikomi mokslo žurnalais, bet kartu jame nėra daugelio privačių komercinių leidėjų leidžiamų leidinių, kurie neturi intereso viešinti sąsajas su Lietuva. Sąrašė informacija kaupiama tęstiniu principu, metinė leidinių statistinė apskaita nevedama, atskiri sąrašai neformuojami, todėl žinoti, kiek kuriais metais buvo sąrašė registruotų mokslo žurnalų, nėra galimybės.

LIETUVOS MOKSLO PERIODIKOS ASOCIACIJOS SĄRAŠAI. Savarankiškai Lietuvos mokslo periodikos asociacija (LMPA) 2016 ir 2020 m. atliko Lietuvos mokslo periodikos statistikos tyrimus ir paskelbė detalius mokslo žurnalų sąrašus. Fiksuotas ženklus leidybos pokytis: nuo 382 (2016 m.)⁶⁰ iki

56 PETRAUSKAITĖ, Rūta. Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų žurnalų leidybos apžvalga: ką komunikuoja leidėjai. 2016, spalio 25. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2016/09/Ruta_Petrauskaite_ka-komunikuoja-leidejai.pdf>.

57 Lietuvos mokslo žurnalai. *MAB.lt*. Prieiga internetu: <<https://www.mab.lt/paslaugos/lietuvos-mokslo-zurnalai/>>.

58 Įstatymiškai LMAVB nėra įpareigota rengti šio sąrašo, o leidėjų bendradarbiavimas su biblioteka apsiriboja privalomųjų egzempliorių teikimu tokia apimtimi, kokią nustato LR Vyriausybės nutarimas dėl privalomųjų leidinių teikimo bibliotekoms. Daugiau žr.: Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas „Dėl dokumentų privalomųjų egzempliorių skaičiaus ir jų perdavimo bibliotekoms“. 1996-11-22. Keista: 1997-04-10; 2006-12-11; 2016-06-08; 2017-12-06; 2021-10-20. *E-Seimas.lt*. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.32971/asr>>.

59 2023-01-30 duomenimis, sąrašė „Lietuvos mokslo žurnalai“ užregistruota 319 leidinių.

60 *Lietuvos mokslo periodika 2020-aisiais – publikavimo technologijos, atviroji prieiga, duomenų bazės*. Vilnius: Lietuvos mokslo periodikos asociacija, 2021, p. 6. Prieiga internetu: <<https://serials.lt/wp-content/uploads/2021/08/Lietuvos-mokslo-periodika-2020-aisiais.-Tyrimo-ataskaita-2021-final-v2.pdf>>.

194 (2020 m.)⁶¹ leidinių. Esminė pokyčio priežastis buvo tai, kad skyrėsi metodologinė prieiga. 2016 m. analizė buvo atlikta savarankiškai renkant duomenis iš įvairių duomenų šaltinių ir mokslo periodikai priskiriant mokslines knygų serijas (jos nemotyvuotai vadinamos „tęstiniais leidiniais“). 2020 m. statistiniame tyrime remtasi tik 57 Lietuvos leidėjų teikiama informacija. Formaliuoju požiūriu, knygų serijos yra serialiniai leidiniai, bet jų sudedamosios dalys ne, todėl serijų dalys statistiškai apskaitomos knygų ir brošiūrų kategorijoje, o serijų pavadinimai neapskaitomi⁶². Kita vertus, LMT lanksčios mokslo žurnalų apibrėžčių formuluotės leido mokslo knygų serijų integraciją, tad metodologine prasme šis LMPA sprendimas buvo pagrįstas leidybos praktika ir atitiko LMT formaliuosius reikalavimus. Taip pat į abu LMPA tyrimus pateko ir konferencijų medžiagas publikuojantys leidiniai, kurių dalis kai kuriais atvejais neturėtų būti laikoma mokslo žurnalais⁶³. Kai kurie leidėjai teikia netikslią informaciją, nes mokslo periodikos apibrėžtyje galima regėti ir daugiau įvairių serialinių leidinių, kurie nepriskiriami mokslo žurnalams. Fiksuojama ir praleidimų, nes ne kiekvienas Lietuvos leidėjas turėjo interesą ir galimybes plačiau viešinti savo veiklą⁶⁴. Todėl šiuose tyrimuose galime kalbėti ne apie viseto, o tik apie reikšmingos mokslo žurnalų leidybos dalies statistinę analizę.

KITI IŠTEKLIAI. Minėti leidybos informacijos kaupimo ir sisteminimo etapai numatyti Lietuvos leidybos sektoriaus prievolių, bet dėl įvairių išimčių ir aplaidaus leidėjų požiūrio į prievolių vykdymą dalies informacijos valstybinės einamosios bibliografijos ištekliai nesurenka ir jos neatspindi leidybos statistikoje. Todėl retrospektyviai ir einamuoju principu fiksuojant elektroninės leidybos atvejus svarbus Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos (eLABa) Lietuvos akademinė institucijų mokslo / meno publikacijų (PDB) re-

61 Ten pat.

62 *LST ISO 9707:2011. Informacija ir dokumentavimas. Statistiniai duomenys apie išleistas knygas, laikraščius, periodinius ir elektroninius leidinius bei jų platinimą (tapatus ISO 9707:2008) = Information and documentation. Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications (ISO 9707:2008): pakeičia LST EN ISO 9707:2001.* Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2011, p. 7–9.

63 Skirtingo lygio ir parengimo yra mokslo konferencijų pranešimų rinkiniai, tad kiekvieną leidinį ir numerį reikia vertinti atskirai. Vertinant kelti bendrieji mokslo žurnalams būdingi požymiai, ypač sureikšminant publikacijų apimtį reikalavimą. Prie mokslo žurnalų nepriskirti tie leidiniai ir jų numeriai, kurių publikacijų apimtį nesudaro 0,25 aut. lanko. Tokie leidiniai priskirti mokslinių pranešimų tezių rinkiniams ir į mokslo žurnalų tyrimą nepateko.

64 Pvz., minėtuose LMPA 2016 ir 2020 m. tyrimuose nebuvo registruotas nuo 2006 m. „Versmės“ leidyklos leidžiamas elektroninis mokslo žurnalas *Lietuvos lokaliniai tyrimai*.

gistras⁶⁵. Registre tiesiogiai nefiksuojami mokslo žurnalai, bet informacija apie juos išsaugoma per aprašytus straipsnius. Tokiu būdu išsaugomi duomenys ir apie tuos elektroninius ir spausdintinius leidinius, kurie tam tikru laiku buvo leisti, bet šiuo metu spausdintiniai egzemplioriai nerandami, o elektroninės jų versijos žurnalams užsidarius išnyko iš informacinės erdvės. Registro duomenų analizė atskleidė atvejus, kai spausdintiniai leidiniai faktiškai pertvarkomi į elektroninius leidinius, bet šiai formai neišsiimant atskiro ISSN. Tokie leidiniai iš viso dingsta iš valstybinės bibliografinės apskaitos⁶⁶. Registras taip pat atskleidžia, kaip mokslo institucijos teikia mokslo leidinių serijose publikuotus straipsnius. Tai yra vienas iš signalų suvokiant mokslo serijų transformaciją į mokslo žurnalus. Registre atsispindi tik ta informacija, kuri susijusi su Lietuvos mokslo įstaigų darbų apskaita, o jei mokslo žurnale nebuvo publikuota straipsnių iš Lietuvos mokslo įstaigų, tai informacija apie juos šiame registre neišlieka.

POŽIŪRIS Į LEIDYBOS AKTYVUMĄ IR REZULTATYVUMĄ. LMT, MOST, LMPA ekspertų ir nepriklausomų tyrėjų anksčiau aptarti 2015–2020 m. fiksuoti mokslo žurnalų statistiniai svyravimai kilo dėl skirtingai suvokiamo leidybos rezultatyvumo ir nekritiškai vertinamų pirminių duomenų šaltinių. Tarptautiniais standartais grįstose metinėse leidybos statistikose svarbus metinis rezultatyvumas, t. y. leidžiamu leidiniu pripažįstamas tik tas, kurio per metus buvo išleistas nors vienas numeris⁶⁷. Tai sudaro keblumą vertinant tuos žurnalus, kurie vėluoja išleisti numerį, leidybą yra sustabdę arba leidinio periodiškumas nėra reguliarus. Šiais atvejais metinėje leidybos statistinėje analizėje įvyksta pertrūkių, o leidybos rezultatyvumas kai kada yra nulinis. Tokius žurnalus, kurie nėra uždaryti ir vykdo leidybą su pertrūkiais, reikėtų vertinti kaip aktyvius, bet jų rezultatyvumą vertinti pamečiui.

65 eLABa. Prieiga internetu: <https://www.lvb.lt/prim-explore/search?vid=ELABA&lang=lt_LT>.

66 Pvz., leidykla „Justitia“ mokslo žurnalą *Arbitražas* (ISSN 2424-4295) 2005–2006 m. leido spausdintine forma, o vėliau žurnalas leidžiamas tik elektroniškai be atskiro ISSN. Kadangi leidinio elektroninė forma neturi atskiro ISSN, valstybinėje einamojoje bibliografinėje apskaitoje žurnalas nuo 2007 m. neapskaitomas ir elektroninio leidinio numeriai privalomojo egzemplioriaus tvarka nerenkami.

67 Ši nuostata kyla iš valstybinės einamosios bibliografijos rengimo principų ir tarptautinio leidybos statistikos standarto nuostatų, kadangi periodikos atveju statistiškai apskaitomi tik tie leidiniai, kurie turi metinį rezultatyvumą ir yra fiksuoti valstybinėje einamojoje bibliografijoje. Daugiau žr.: *LST ISO 9707:2011. Informacija ir dokumentavimas. Statistiniai duomenys apie išleistas knygas, laikraščius, periodinius ir elektroninius leidinius bei jų platinimą (tapatus ISO 970 7:2008) = Information and documentation. Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications (ISO 9707:2008): pakeičia LST EN ISO 9707:2001*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2011, p. 4, 5, 7.

Kadangi žurnalų leidėjai dažnai nepraneša Lietuvos ISSN agentūrai apie nutrauktą leidybą, oficialiosios leidybos statistikos rengėjai nefiksavę rezultatyvumo pastaruosius penkerius metus šių žurnalų nebelaiko aktyviais ir sutartinai paskutinius rezultatyvius leidybos metus *iBibliotekoje* žymi kaip uždarymo datą⁶⁸. Nors tai yra praktinio pobūdžio bibliografų sprendimas, neturintis jokios įtakos leidėjų apsisprendimui, dažnu atveju penkerių metų laiko tarpas yra gana ilgas, jog būtų galima spręsti apie žurnalo leidybos ilgalaikį sustabdymą ar visišką nutraukimą. Minėtuose statistiniuose tyrimuose buvo žvelgiama ne į metinį rezultatyvumą, o leidybos proceso tęstinumą, t. y. leidiniai laikyti aktyviais, jei oficialiai nebuvo pranešta apie jų uždarymą. Nėra tikslu einamųjų metų rezultatyvius ir formaliai dar leidžiamus mokslo žurnalus lyginti bendrame kontekste, nes dalies nerezultatyvių leidinių leidybos nutraukimas išryškės artimoje perspektyvoje. Todėl kuo didesnė laiko distancija yra pasirenkama, tuo duomenų patikimumas tikslesnis.

MOKSLO ŽURNALŲ VISETO STATISTINIAI POKYČIAI

AKTUALŪS 2017–2021 M. MOKSLO SISTEMOS PERTVARKYMAI. Lietuvos mokslo žurnalų rinkai įtakos turėjo ir šalies aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigų pertvarka. Valstybės išlaikomos aukštojo mokslo įstaigos, mokslo tyrimų institutai ir ekspertinės organizacijos visada telkė pagrindines mokslo žurnalų leidybos pajėgas. ŠMSM formuluodama reikalavimus mokslo publikacijoms, skelbdama konkursinį mokslo žurnalų finansavimą, nustatydamą kvalifikacinius reikalavimus mokslininkams daro ilgalaikę įtaką jų skaičiui ir teminei sudėčiai. ŠMSM ir LMT skatino žurnalus leisti periodiškai, siekti tarptautinio pripažinimo ir t. t. Privatus sektorius yra lanksčiausias pokyčiams, kadangi jo rinka yra platesnė, verslo modeliai greičiau įsisavinami, o akademinės etikos ir institucinio solidumo lūkesčiai nevaržo leidėjų.

Svarbiausi aukštojo mokslo pokyčiai buvo susiję su įstaigų jungimu. Lietuvoje 2017 m. prasidėjo aukštojo mokslo įstaigų ir mokslo institutų per-

68 Pvz., mokslo žurnalas *Lietuvos endokrinologija* (ISSN 1392-7213; 1992–) privalomųjų egzempliorių Nacionalinei bibliotekai 2016–2022 m. neteikė, todėl *iBibliotekoje* informacija apie leidybos periodą užsibaigdavo 2015 m. Tyrimo metu *eLABa* fiksavus minėto laikotarpio straipsnių iš šio spausdintinio žurnalo buvo atlikta Lietuvos sveikatos mokslų universiteto bibliotekos elektroninio katalogo patikra. Nustačius esamus egzempliorius apie tai informuota Nacionalinė biblioteka. Ši iš leidėjo išsireikalavo privalomuosius egzempliorius ir leidybos informaciją *iBibliotekoje* patikslinto.

tvarka ruošiantis įstaigų sujungimams⁶⁹. Į Vytauto Didžiojo universiteto sudėtį 2019 m. įjungti Lietuvos edukologijos universitetas (Vilnius) ir Aleksandro Stulginskio universitetas (Akademija, Kauno r.), 2021 m. Šiaulių universitetas tapo Vilniaus universiteto dalimi. Lietuvos socialinių tyrimų centras, Lietuvos teisės institutas ir Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas 2021 m. reorganizuoti į Lietuvos socialinių mokslų centrą. Likviduojant juridinius asmenis, jų leistus žurnalus turėjo perimti ir perregistruoti kiti juridiniai asmenys arba pranešti Lietuvos ISSN agentūrai apie jų uždarymą. Juridiniai pokyčiai keitė leidybos geografiją ir skatino permąstyti mokslo žurnalų leidybos poreikius. ŠMSM 2018 m. pakeitė kolegijų veiklos vertinimo reglamentą sustiprinant mokslinių tyrimų poreikį⁷⁰. Reglamento atsiradimas sudarė sąlygas kolegijų leidžiamų mokslo žurnalų stiprinimui.

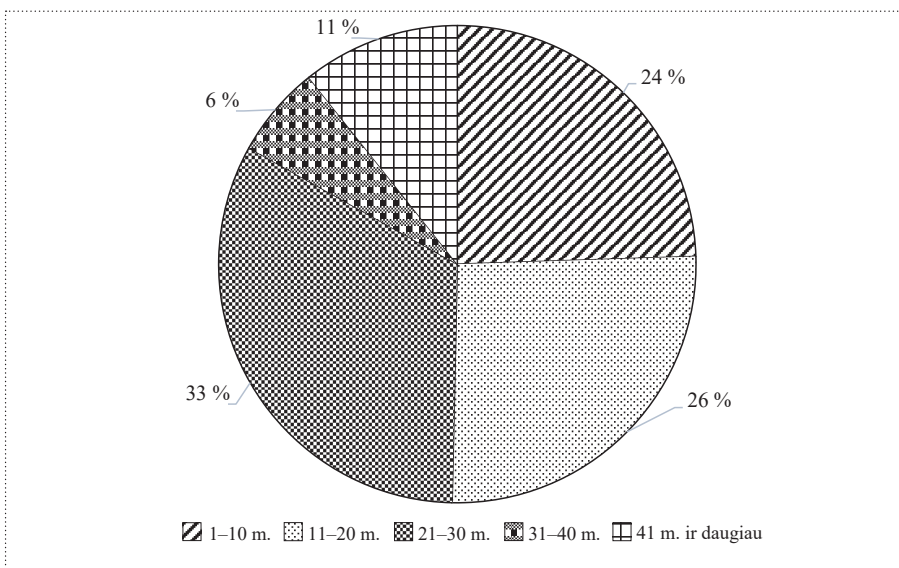
LEIDYBOS APIMTYS. Žvelgiant į 2015–2022 m. Lietuvos mokslo žurnalų visumą nustatyta, kad tuo laiku iš viso buvo leidžiami 328 mokslo žurnalai. Per pastaruosius aštuonerius metus mokslo žurnalų leidybos apimtis nuosekliai mažėjo: 2015 m. buvo leidžiami 265, o 2022 m. – 217 leidinių. Didžiausias leidybos apimties kritimas buvo fiksuojamas 2017–2018 m., tai galima sieti su mokslo politikos pokyčiais, griežtėjančiais mokslo žurnalų kokybės ir jų projektinio finansavimo reikalavimais. Vėliau situacija stabilizavosi ir mažėjimas buvo nuoseklesnis. Šiuos rodiklius matome įvertinę žurnalų leidybos rezultatyvumą. Vis dėlto leidybos procesai užtrunka, kartais naujas leidinio numeris formuojamas keletą metų, dėl trumpalaikių ar ilgalaikių sunkumų daromos ilgesnės ar trumpesnės leidybos pertraukos. Todėl šiuo metu aktyviais reikėtų laikyti dar 44 mokslo žurnalus, kurie oficialiai leidybos nesustabdė ir per pastaruosius penkerius metus (2017–2021) išleido nors vieną numerį. Įprastai tokie rezerviniai žurnalai žymi mokslo komunikacijos potencialą, kuris metams bėgant vienokiu arba kitokiu būdu išryškės. Dalis jų bus uždaryta, o likę tęs savo veiklą. Žvelgiant tik į tuos aktyvius leidinius, kurie pradėti leisti po 1990 m., pasakytina, kad net 25,6 proc. (arba 57 žurnalai) jų per savo leidybos istoriją turėjo leidybos pertrūkių, ne mažesnių nei vieni metai, įskaičiuojant ir tuos atvejus, kai leidiniai leidžiami rečiau nei kas metus. Taigi su leidybos sun-

69 Lietuvos Respublikos Seimas. Nutarimas „Dėl Valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano patvirtinimo“. 2017-06-29. Nr. XIII-533. *E-Seimas.lt*. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e668d82060b411e7a53b83ca0142260e>>.

70 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl kasmetinio kolegijų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtos ir meno veiklos vertinimo reglamento patvirtinimo“. 2018-06-15. Nr. V-575. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c5b00560709711e8ae2bfd1913d66d57>>.

kumais susidūrė ar susiduria kas ketvirtas šiuo metu aktyvus žurnalas, todėl ir statistiniai leidybos rezultatyvumu pagrįsti bangavimai, net ir esant stabiliam aktyvių žurnalų skaičiui, yra neišvengiami.

LEIDYBOS STABILUMAS IR DINAMIKA. Vertinant 2015–2022 m. Lietuvos mokslo žurnalų rinkos būklę, svarbus aspektas yra projektų leidybos trukmė, nes nuo to dažnai priklauso leidybos stabilumas ir dinamika. Periodinės spaudos leidybos praktikoje nusistovėjo du strateginiai sprendimai. Pirmuoju atveju siekiama leisti leidinius su toli siekiančia perspektyva, saugoti istorinį palikimą⁷¹, telktis apie tuos žurnalus, kurie turi stiprias bendruomenes. Antruoju atveju siekiama tikrinti rinką naujais leidybos projektais, o nepavykus jų išplėtoti – uždaryti ir steigti naujus leidinius. Pirmuoju sprendimu dažniausiai vadovaujasi viešasis mokslo sektorius, o antruoju – verslo organizacijos.

1 PAV. Aktyvių Lietuvos mokslo žurnalų leidybos trukmės struktūra 2022 m.

Pastaba. Ilgesni nei 5 metų pertrūkiai neįskaičiuojami į leidybos trukmę.

Nepaisant leidybos verslo susidomėjimo trumpalaikiais projektais, bendroji Lietuvos mokslo žurnalų rinka pasižymi stabilumu: 50 proc. leidinių yra lei-

71 Siekiant atliepti pasikeitusią mokslo aplinką keičiami mokslo žurnalų pavadinimai, bet išlaikoma tęstinė leidinių numeracija, deklaruojamos sąsajos su pirmtakais. Šie sprendimai padeda įtvirtinti institucinį požiūrį į leidybos tęstinumą.

džiama 21 ir daugiau metų, nauji leidybos projektai nedominuoja, nors rinkai ir suteikia dinamikos (žr. 1 pav.). Rinkoje turime nemažai brandžių leidinių: 7 iš jų savo leidybos šaknis siejo su tarpukariu. Šie žurnalai buvo įkurti 1920–1935 m., sovietmečiu uždaryti, o 1990–1999 m. vėl atkurti. Atramą į sovietmetį turi 36 mokslo žurnalai, įkurti 1952–1989 m., daugelis jų ėjo be pertrūkių (1 atkurtas 1993 m.). Didžioji dalis žurnalų – 285 – pradėti leisti Lietuvai atkūrus nepriklausomybę (nuo 1990 m.) kaip nauji leidybos sumanymai. Vertinant tik 2022 m. situaciją pastebėtina, kad liko 6 tarpukaryje pradėti leisti žurnalai, tęsia leidybą 28 sovietmetyje įkurti leidiniai ir 184 – atsiradę po 1990 m.

2 LENTELE. Lietuvos mokslo periodikos leidybos kiekybiniai pokyčiai 2015–2022 m.

Leidybos apimtys	Bendras leidinių skaičius	Nauji leidiniai	Uždaryti leidiniai
2015 m.	265	10	10
2016 m.	258	3	24
2017 m.	240	2	17
2018 m.	234	8	12
2019 m.	233	4	3
2020 m.	229	5	–
2021 m.	223	10	1
2022 m.	217	7	–

Pastaba. Leidiniai, kurių neišėjo nė vieno numerio, į metinę apskaitą neįtraukiami. Uždaryti leidiniai įskaičiuojami tik tie, kurie pranešė apie savo leidybos nutraukimą Lietuvos ISSN agentūrai arba rezultatyvios leidybos nevykdė ilgiau nei 5 metus.

Vertinant naujų ir uždarytų leidinių santykį, pastebėta, kad 2016–2017 m. buvo ženklus leidybos optimizmo mažėjimas (žr. 2 lentelę). Viešojo sektoriaus leidėjai 2015–2017 m. uždarė 42 mokslo žurnalus, o privatus sektorius – 9. Per penkerių metų laikotarpį leidybą nutraukė keletas žinomų gamtos (*Cheminė technologija*, 1961–2017; *Scripta Horti Botanici Universitatis Vytauti Magni*, 1931–1942, 1999–2016), technologijos (*Maisto chemija ir technologija*, 1954–2016) ir žemės ūkio (*Gyvulininkystė*, 1954–2016) mokslų žurnalų. Taigi labiausiai savo leidybos pajėgumus mažinosi viešasis sektorius. Vertinant visų 2015–2017 m. užsidariusių žurnalų leidybos trukmę, pastebėtina, kad kylančių iššūkių labiausiai neatlaikė socialinių mokslų žurnalai (daugelis jų pradėti

leisti 2010 m. ir vėliau) – 25, humanitariniai – 16. Atspariausi buvo žemės ūkio (uždarytas 1 leidinys), technologijos ir medicinos (po 2) bei gamtos (3) mokslų sričių žurnalai⁷², nes daugelis jų turėjo ilgą leidybos trukmę ir mokslo įstaigos šiuos leidinius globojo. Pagal leidybos rezultatyvumo kriterijų, neįskaičiuojant sustabdytų leidinių, kritimas fiksuojamas: gamtos mokslų (sumažėjo nuo 20 (2015 m.) iki 13 (2022 m.)), humanitarinių mokslų (sumažėjo nuo 72 (2015) iki 55 (2022)), socialinių mokslų (sumažėjo nuo 103 (2015) iki 75 (2022)) ir žemės ūkio mokslų (sumažėjo nuo 13 (2015) iki 8 (2022)) žurnalų leidyboje. Medicinos mokslų ir tarpsritinių žurnalų skaičius nepakito, o technologijos mokslų žurnalų net ženkliai išaugo nuo 28 (2015) iki 36 (2022) leidinių. Kritimas būtų buvęs didesnis, jei ne privačių leidėjų iniciatyvos: 2015–2022 m. jie pradėjo leisti 31 naują žurnalą, o viešojo sektoriaus leidėjai tuo laikotarpiu ėmėsi leisti tik 16 naujų leidinių.

GEOGRAFINIS LEIDYBOS CENTRŲ PASISKIRSTYMAS. Leidybos vieta yra kintantis matmuo, kadangi tai yra tiesiogiai susiję su juridinio asmens registracijos vieta, taigi vykdant leidybos centrų analizę yra svarbus metinis leidybos vietos aspektas. 2015–2022 m. leidyba buvo vykdoma šalies didmiesčiuose, apskričių centruose ir kitose gyvenvietėse (žr. 3 lentelę). Didmiesčiuose veikia didžiosios šalies aukštosios mokyklos, mokslinių tyrimų centrai, eksperitinės organizacijos ir privačios leidyklos.

2022 m. situacija atskleidžia, kad mokslo žurnalų leidyboje vyrauja Vilniaus (62 proc.), Kauno (26 proc.), Šiaulių (11 proc.) ir Klaipėdos (9 proc.) leidėjai. Nedidelės apimties leidybos veikla vykdyta: Akademijoje (Kėdainių r.), Utenoje (abu po 1 proc.), Marijampolėje, Obelaukiuose (Biržų r.) ir Panevėžyje (likę nesiekia 1 proc.). Šiuose miestuose ir miesteliuose veikia kolegijos, mokslinių tyrimų centrai, pavieniai komerciniai leidėjai, bet jų mokslinės leidybos poreikiai nedideli. Lietuvoje 2017 m. prasidėjusi valstybinių universitetų struktūrinė pertvarka turėjo įtakos mokslo periodikos leidybos geografinėi situacijai. Lyginant 2015 ir 2022 m. leidybos situaciją matoma, kad leidybos apimtys labiausiai susitraukė Šiauliuose (leidinių sumažėjo nuo 22 iki 6) ir Klaipėdoje (nuo 13 iki 8). Sparčiam Šiaulių centro leidybos regresui įtakos turėjo iki 2021 m. užtrukęs Šiaulių universiteto integracijos į Vilniaus universitetą procesas. Po integracijos dar keletą metų svarstyta, kuriuos mokslo žurnalus Vilniaus universitetas perima. Išimtinai socialinių mokslų žurnalų leidybą 2022 m. Šiauliuose tęsė vietos kolegija ir privatus leidėjas. Į Vytauto Didžiojo universiteto sudėtį 2019 m.

72 Kol dar leidybinės veiklos sustabdymas nėra įformintas arba nepraėjo 5 metų laikotarpis, tol tikslesnių apibendrinimų apie 2018–2022 m. pateikti negalima.

Leidybos centrai	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Vilnius	156	155	146	147	141	139	136	135
Kaunas	59	54	50	48	59	60	65	61
Šiauliai	22	21	15	13	13	12	6	6
Klaipėda	13	14	13	11	10	9	9	8
Akademija (Kauno r.)	7	6	8	7	–	–	–	–
Akademija (Kėdainių r.)	3	3	3	3	3	2	2	2
Kėdainiai	1	1	2	2	2	2	–	–
Marijampolė	1	1			1	1	1	1
Obelaukiai (Biržų r.)	1	1	1	1	1	1	1	1
Panevėžys	1	1	1	1	1	1	1	1
Utena	1	1	1	1	1	2	2	2

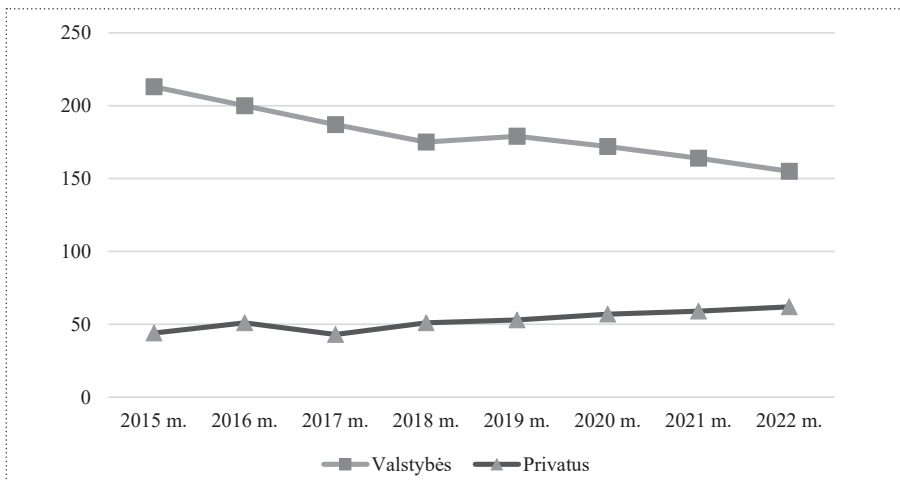
Pastaba. Leidiniai, kurių neišėjo nė vieno numerio, į metinę apskaitą neįtraukiami.

įjungus Lietuvos edukologijos universitetą (Vilnius) ir Aleksandro Stulginskio universitetą Akademijoje (Kauno r.) vyko mokslo žurnalų perregistravimas naujam leidėjui, todėl Kaune leidžiamų žurnalų skaičius, palapsniui kritęs iki 48 (2018 m.), staiga vėl kilo iki 60 (2019 m.).

Per pastaruosius penkerius metus iš leidybos geografijos dingo Akademijos (Kauno r.) ir Kėdainių leidybos centrai, pastarasis buvo susijęs su privataus leidėjo juridinės registracijos vietos pasikeitimu 2021 m. perkeltant leidybą į Kauną. Taigi Kaunas stiprėjo perkėlimų ir aukštojo mokslo įstaigų sujungimo būdu. Vilniuje leidžiamų mokslo žurnalų skaičius krito nežymiai nuo 156 (2015 m.) iki 135 (2022 m.). Kritimas 2021 m. būtų buvęs didesnis, jei iš Šiaulių universiteto nebūtų buvę perimti 5 žurnalai. Marijampolės, Panevėžio, Utenos ir Obelaukių (Biržų r.) leidybos interesai susiję su vietinių kolegijų ir privataus sektoriaus poreikiais. Akademijos miestelyje (Kėdainių r.) leidybą vykdo ne kartą pertvarkytas ir sustambintas Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centras, turintis tris institutus skirtingose Kėdainių ir Kauno rajono vietose. Centras savarankiškai leido 3 leidinius, kurių vieną 2019 m. uždarius liko 2.

ŽURNALŲ LEIDĖJŲ KAITA: VIEŠASIS IR PRIVATUS SEKTORIAI. Lyginant valstybės ir privačiomis lėšomis išlaikomų žurnalų leidybos

apimtis matyti, kad nuosekliai valstybės biudžeto lėšomis išlaikomų leidėjų leidybinis interesas mažėjo, o privataus sektoriaus – nuosekliai didėjo (žr. 2 pav.). Privatūs leidėjai savo leidybos apimtį per nagrinėjamą laikotarpį kildelėjo nuo 17 proc. (2015 m.) iki 29 proc. (2022 m.). Viešojo sektoriaus leidėjai savo ruožtu apimtį sumažino 12 proc. Jei ir toliau tokiu intensyvumu vyks sektoriaus persiskirstymas, tai turėtų augti privačių iniciatyvų indėlis bendrame mokslo žurnalų leidybos sektoriuje.

2 PAV. Lietuvos mokslų žurnalų leidybos apimtys 2015–2022 m. pagal leidėjo nuosavybės kilmę

Pastaba. Leidiniai, kurių neišėjo nė vieno numerio, į metinę apskaitą neįtraukiami.

Viešajame sektoriuje vyravo aukštosios universitetinės mokyklos, bet ir jų leidybos apimtys sparčiai krito nuo 157 (2015 m.) iki 109 (2022 m.) leidinių. Ryškūs pokyčiai liudija apie nesuvaldytą leidybos plėtrą, kurią universitetai turėjo iš naujo įvertinti ir peržiūrėti, todėl ir leidybos apimtys pokyčiai buvo gana staigūs. Kiti viešojo sektoriaus dalyviai taip pat išgyveno kritimą: Lietuvos mokslų akademija sumažino apimtį nuo 10 (2015 m.) iki 8 (2022 m.) leidinių, mokslo tyrimų institutai irgi sumažino leidybos apimtį nuo 28 (2015 m.) iki 23 (2022 m.) leidinių. Kolegijos reikšmingiau apimtį sumažino tik 2022 m., nes iki tol leido 13 žurnalų, o minėtais metais dviem leidiniais išleido mažiau. Dažniausiai kolegijos leidžia po vieną žurnalą, kuriame publikuojami įstaigos mokslininkų ir tyrėjų darbai.

Mokslo žurnalų leidyboje bandė dalyvauti Lietuvos bankas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcija ir Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centras. Šios kategorijos įstaigos leido po vieną žurnalą, bet ilgainiui peržiūrėjus prioritetus leidyba buvo nutraukta, todėl liko gyvuoti tik nuo 2015 m. Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų kompetencijų centro leidžiama *Slauga*. Nacionalinės ir valstybinės svarbos bibliotekos 2015 m. leido 2 mokslo žurnalus. Nuo 2021 m. Nacionalinei bibliotekai stiprinant mokslo potencialą pradėtas leisti naujas mokslo žurnalas *Rytoj aktualu*. Tai vienintelis ryškiau matomas šio kultūros sektoriaus išskirtinumas.

Privatus mokslo žurnalų leidybos sektorius per tiriamą laikotarpį patyrė augimą: apimtys didėjo nuo 17 (2015 m.) iki 29 (2022 m.) proc. Augimą nulėmė specializuotų mokslo žurnalų leidybos apimtys, beveik padvigubėjusios 2018–2022 m.: padidintos leidybos apimtys nuo 21 iki 40 leidinių. Stambiausi leidėjai yra Kaune veikianti leidykla „JVE International Ltd.“⁷³ (16 leidinių), Vilniuje įsikūrus „Mokslinės leidybos deimantas“ (11 leidinių) ir Šiauliuose veikianti „Scientia Socialis“ (8 leidiniai). Nedidelė dalis šių leidinių faktiškai buvo sustabdyti. Kiti privatūs leidėjai leidybos apimčių nedidino, o kai kurie jas ir mažino.

Antros pagal leidybos apimtį buvo pagal Asociacijų įstatymą veikiančios organizacijos, leidusios nuo 10 (2015 ir 2022 m.) iki 13 (2016 ir 2018 m.) leidinių. Leidybos apimtimis nedaug nusileido įvairios įmonės ir įstaigos, kurių specializuota veikla nėra leidyba, bet kurios kartais tuo užsiima siūlydamos įvairias konsultavimo, renginių organizavimo, medicinos ir kt. paslaugas. Dalis jų teikia leidybinę paslaugą profesinėms organizacijoms. Ši leidėjų grupė, pasižymėjusi stabilumu, per metus išleisdavo nuo 10 (2015–2016, 2020 m.) iki 9 (2017–2019, 2021–2022 m.) leidinių. Iš Baltarusijos 2005 m. į Lietuvą veiklą perkėlė Europos humanitarinis universitetas. Lietuvoje buvo perregistruoti 4 universiteto anksčiau leisti mokslo žurnalai. Trys iš jų leidybą vykdė ne periodiškai, pagal galimybes, todėl leidybos apimtys svyravo nuo 2 iki 4 leidinių per metus. Privačių kolegijų sektoriuje vienintelį mokslo žurnalą *Verslo ir teisės aktualijos* (pradėtas leisti 2008 m.) 2021 m. ėmėsi gaivinti Tarptautinė verslo mokykla kartu su Socialinių mokslų kolegija. Kitos Lietuvoje veikiančios privatinės aukštosios mokyklos savarankiškai 2015–2022 m. neleido mokslo žurnalų.

73 Anksčiau leidėjas vadinosi „Vibromechanika“, „Vibroengineering“, o nuo 2021 m. dar žinomas ir „Extrica“ vardu. Nėra duomenų, kad įmonės leidžiamuose leidiniuose naudojamas prekės ženklas „Extrica“ būtų registruotas Lietuvoje, Europos Sąjungoje ar kitose pasaulio šalyse.

TEMINĖ STRUKTŪRA. Lietuvos mokslų žurnalų teminė struktūra atskleidžia leidėjų ir šalies mokslininkų prioritetus renkantis šalyje leidžiamus žurnalus (žr. 4 lentelę). Vertinant metinės leidybos apimties požiūriu, pastebimas nuoseklus žemės ūkio mokslų žurnalų skaičiaus mažėjimas, kurio iš esmės nebandoma stabdyti privataus sektoriaus iniciatyva. Gamtos mokslų žurnalų skaičiaus kritimas taip pat nulemtas viešojo sektoriaus leidėjų prioritetų pasikeitimų, bet čia minimaliai dalyvauja ir privatūs leidėjai, pradėję leisti savo žurnalus 2014–2015 m. Šiuo metu privatus sektorius tik 3 žurnalus dar išlaiko, o naujų projektų nebekuria.

Žvelgiant į 2015–2022 m. situaciją medicinos ir sveikatos mokslų srities žurnalų rinkoje didesnių statistinių pokyčių tarsi ir neįvyko, bet jei lygintume privataus ir viešojo sektorių leidėjų dalyvavimą, pamatytume, kad viešojo sektoriaus lėšomis leidžiamų leidinių sumažėjo 2, o privatus sektorius rinkai pasiūlė dar 2 žurnalus. 2022 m. duomenimis, privataus sektoriaus indėlis į šios srities mokslo žurnalų leidybą išaugo iki 56,5 proc. Stabilumu pasižymėjo tarpšritiniai mokslo žurnalai, kurie iš esmės atliepia kolegijų ir kitų daugiausiai privačių leidėjų interesus siūlydami publikuoti ne vienos mokslo srities tyrimus.

4 LENTELĖ. Lietuvos mokslo žurnalų struktūra pagal mokslo sritis 2015–2022 m.

Mokslo sritys	Gamtos	Humanitariniai	Medicinos ir sveikatos	Socialiniai	Technologijos	Žemės ūkio	Tarpšritiniai
2015 m.	20	72	23	103	28	13	7
2016 m.	19	71	24	100	26	12	6
2017 m.	18	66	24	87	27	12	5
2018 m.	16	64	26	82	27	13	6
2019 m.	17	61	24	84	29	11	7
2020 m.	15	61	25	80	30	11	7
2021 m.	14	57	24	77	33	9	7
2022 m.	13	55	23	75	36	8	7

Pastaba. Leidiniai, kurių neišėjo nė vieno numerio, į metinę apskaitą neįtraukiami.

Humanitarinių mokslų žurnalai 2015 m. patyrė nedidelį (vos 2,5 proc.) augimą, vėliau kasmet leidybos apimtys susitraukdavo nuo 1,4 (2016 m.) iki 5,6 proc. (2017 m.). Humanitarinių mokslų žurnalai iš esmės leidžiami valstybinių aukštųjų universitetinių mokyklų ir mokslo institutų. Metams bėgant

santykinai privačių leidėjų indėlis į humanitarinių žurnalų leidybą tarsi ir didėjo, bet faktinės jos apimtys išliko nedaug pasikeitusios. Privatus sektorius 2015 m. leido 5, 2022 m. 8 mokslo žurnalus. Taigi, nežymiai dalyvaujant privačioms leidykloms, organizacijoms ir privatiems universitetams, bendros humanitarinių žurnalų leidybos tendencijos nesikeitė. Tokių leidinių skaičius ir toliau sistemingai mažėjo.

Ryškių kritimą išgyveno socialinių mokslų žurnalai, kurių leidybos apimtys per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo nuo 103 (2015 m.) iki 75 (2022 m.). Ypač sparčiai apimtys krito 2017 m. – sumažėjo 13 proc. (visiškai nutraukta 7 žurnalų leidyba), vėlesniu laiku kritimas nebebuvo toks ryškus, o 2019 m. fiksuojamas net ir momentinis 2,4 proc. augimas. Viešasis sektorius sistemiskai socialinių mokslų žurnalų leidybos apimtis mažino nuo 83 iki 55 žurnalų. Vertinant privataus ir viešojo sektorių leidėjų indėlį, matyti, kad privatus sektorius savo interesą išlaikė nedaug pakitusį: kasmet buvo išleidžiama 17–22 žurnalai. Tad tik verslo interesu šios mokslo srities žurnalai nepatyrė dar didesnio kritimo.

Technologijos mokslų srities žurnalų leidybos apimtys 2015–2016 m. nežymiai krito, bet vėlesniais metais žurnalų skaičiaus mažėjimas sustojo ir prasidėjo nuoseklus augimas. Per tiriamą laikotarpį metinės apimtys išaugo 28 proc. (arba 8 leidiniais). Ši statistinį pokytį nulėmė verslo plėtra, kadangi privačios leidyklos pradėjo leisti 10 technologijos mokslo žurnalų (7 iš jų 2021–2022 m.).

IŠVADOS

1. Mokslo politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos 2015–2016 m. iškelė Lietuvos mokslo žurnalų skaičiaus problemą. Siekis sumažinti Lietuvoje leidžiamų mokslo žurnalų skaičių rėmėsi nuostata, kad didelis jų skaičius stabdo tarptautinę šalies mokslo pažangą. Ekspertinėse apžvalgoose akcentuoti kiekybiniai leidybos parametrai, bet dėl duomenų surinkimo specifikos jie nebuvo tikslūs ir išsamūs. Todėl skirtingų ekspertų statistinių apžvalgų rezultatai ženkliai skyrėsi, atsirado nepagrįstai hiperbolizuotų teiginių. Pagrindinė statistinių duomenų patikimumo problema buvo ta, kad valstybinė bibliografinė apskaitos sistema neužtikrino elektroniniu formatu leidžiamų mokslo žurnalų išsaugojimo, jų duomenų surinkimo ir neteikė statistinės analizės. Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai nuo 2022 m. pradėjus rinkti ir tvarkyti elektroninius mokslo žurnalus, spragų mažėja, bet retrospektyviai išlikusios duomenų spragos tyrėjams sudaro papildomų sunkumų vertinant mokslo žurnalų leidybos raidą ir įvykusius kiekybinius pokyčius. Todėl tik kompleksinė prieiga leidžia surinkti patiki-

mą Lietuvos mokslo žurnalų duomenų bazę ir jos pagrindu vertinti mokslo politikos ir leidybos apimties sąryšį.

2. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Lietuvos mokslo taryba, formuodamos ir įgyvendindamos mokslo politiką per mokslo žurnalų leidybos paramą, aukštųjų mokyklų mokslo rezultatų vertinimą, atsiskaitymą už projektinį finansavimą, mokslo ir akademinį darbuotojų atestaciją, aukštojo mokslo tinklo pertvarkymą, orientuoja ir viešojo sektoriaus mokslo žurnalų leidybos kryptį. ŠMSM, LMT ir LMA savo dokumentuose ne kartą keitė mokslo žurnalų apibrėžtis, grynino etaloninį siekinį, bet kartu įvesti *mokslo žurnalo* apibrėžties variantai turėjo institucinės vartosenos prieskonį, iš esmės nesuderinamą su tarptautine terminologija ir nacionaliniais teisės aktais. Mokslo politikos įgyvendintojų taikomos priemonės ir deklaruojamas mokslo žurnalų tipologizacijos vartosenos variantiškumas skatino leidėjus permąstyti mokslo serijų, konferencijų pranešimų rinkinių ir profesinių leidinių leidybą. Leidėjai lanksčiai prisitaikė prie mokslo politikos poreikių naudodami elektroninę leidybą ir patogiai interpretuodami leidybos duomenis.
3. Lietuvoje mokslo žurnalų leidyba 2015–2017 m. išgyveno staigesnį, o vėliau gana nuoseklų apimties mažėjimą. Mokslo žurnalų leidyba iki 2022 m. susitraukė 18,1 proc. Pastaruoju laiku bendrą leidybos apimčių mažėjimo tendenciją stabdė privačių leidyklų aktyvesnis dalyvavimas. Privataus sektoriaus leidybos dalis augo nuo 17 proc. (2015 m.) iki 29 proc. (2022 m.). Aukštojo mokslo reforma 2019–2021 m. keitė leidybos centrų geografiją: stiprėjo Kauno ir Vilniaus leidėjai. Vilniaus universitetas ir Vytauto Didžiojo universitetas turėjo integruoti arba uždaryti iš kitų universitetų perimtus mokslo žurnalus. Nors vyko mokslo žurnalų leidybos stambinimas, žurnalai buvo leidžiami ir kituose šalies miestuose: universitetinės ir koleginės aukštosios mokyklos bei privatūs leidėjai išlaikė savo interesą. Didmiesčiuose ir regionuose veikiančios kolegijos leidybos apimtis net sustiprino, nes to reikalavo 2017 m. įvykę mokslo politikos pokyčiai. Didesnių iššūkių patyrė socialinių ir humanitarinių mokslų žurnalai, kurių skaičiaus mažėjimas buvo didžiausias. Nors šių sričių žurnalų skaičius krito labiausiai, fiksuotas santykinis leidybos apimties mažėjimas nebuvo ryškiai didesnis už gamtos ir žemės ūkio mokslų žurnalų apimties mažėjimą. Šiose mokslo srityse viešasis sektorius nuosekliai mažino leidžiamų mokslo žurnalų skaičių, įprastai pradėdamas nuo naujausių ir žvelgdamas į brandesnius leidinius. Verslas ir viešasis sektorius išlaikė stabilų interesą medicinos ir sveikatos mokslų žurnalų leidyboje, todėl jų leidybos apimtys nepasikeitė. Ryškus komerci-

nis interesas regimas technologijos mokslų žurnalų leidyboje: tai vienintelis sektorius, kuris nuo 2016 m. augo. Nepaisant kintančios mokslo politikos, viešojo sektoriaus leidėjai (aukštosios mokyklos, ekspertinės organizacijos, mokslo tyrimų institutai ir kt.) išsaugojo mokslo žurnalų branduolį, todėl šiuo metu susiklosčiusi mokslo žurnalų rinka yra gana stabili, t. y. paremta 21 ir daugiau metų leidžiamais leidiniais (50 proc. leidybos apimties). Kiekybinė mokslo žurnalų leidybos analizė neatskleidžia kokybinių šio leidybos sektoriaus parametrų, bet vis dėlto parodo bendruosius mokslo politikos rezultatus. Pastaruoju laiku verslo dalyvavimas mokslo žurnalų leidyboje didžia dalimi nulemtas ne nacionalinės mokslo politikos, o komerciškai grįsto tarptautinio intereso, todėl ateityje kiekybinė Lietuvos mokslo žurnalų struktūra turėtų būti vertinama atsižvelgiant į viešojo ir privataus sektorių poreikių specifiką.

PADEKA. Dėkojame doc. dr. Nijolei Blūdžiuvienei ir dr. Violetai Černiauskaitei už kolegishką pagalbą terminologijos klausimais, Lietuvos ISSN agentūros specialistei Alvidai Kasiulytei, padėjusiai suvokti serialinių leidinių duomenų pateikimo tarptautiniuose ir nacionaliniuose registruose tvarką ir taikomą praktiką, valstybinės einamosios bibliografijos rodyklės *Bibliografijos žinios. Serialiniai leidiniai* rengėjai Daliai Gedminienei už valstybinės bibliografinės apskaitos tvarkos išaiškinimą, informacinių paslaugų portalo *iBiblioteka* duomenų tvarkytojai Genovaitei Rutkauskienei, padėjusiai sutelkti pirminę informaciją apie 2021–2022 m. Lietuvoje planuojamus leisti elektroninius serialinius leidinius ir teikusiai kolegishkas konsultacijas probleminiais klausimais.

Šaltiniai ir literatūra

Leidybos duomenų ir publikacijų registrai

1. *eLABa*. Prieiga internetu: <<https://www.lvb.lt/prim-explore/search?vid=ELABA&lang=lt-LT>>.
2. *iBiblioteka*. Prieiga internetu: <<https://ibiblioteka.lt/>>.
3. *ISSN Portal*. Prieiga internetu: <<https://portal.issn.org/>>.
4. Lietuvos mokslo žurnalai. *MAB.lt*. Prieiga internetu: <<https://www.mab.lt/paslaugos/lietuvos-mokslo-zurnalai/>>.

Teisės aktai ir kiti dokumentai

5. Lietuvos mokslo taryba. Įsakymas „Dėl Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymo Nr. V. 217 „Dėl Pavyzdinių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo“. 2017-05-24. Nr. V-132. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.

6. Lietuvos mokslo taryba. Įsakymas „Dėl Pavyzdinių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašų patvirtinimo“. 2014-10-31. Nr. V-217; kita redakcija: 2016-10-13. Nr. V-259. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
7. Lietuvos mokslo taryba. Nutarimas „Dėl visuotinės dotacijos priemonės gairių pareiškėjams patvirtinimo“. 2009-12-21. Nr. VII-25. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
8. Lietuvos mokslų akademija. Įsakymas „Dėl periodinių mokslo leidinių atrankos tvarkos tvirtinimo“. 2020-04-20. Nr. 26A/20-T. Prieiga internetu: <https://2014.esinvesticijos.lt/media/force_download/?url=/uploads/main/esproducts/docs/120261_537534d10d945000645177d0e2565a30.pdf>.
9. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. 1996-07-02. Nr. I-1418. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr>>.
10. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2, 5, 19, 22, 25, 26, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 52, 54 straipsnių ir priedo pakeitimo, įstatymo papildymo 34-1, 34-2, 40-1 straipsniais ir nauju trečiuoju skirsniu įstatymas. 2010-09-30. Nr. XI-1046. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
11. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 6, 19, 24, 27, 28, 48 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 19-1, 19-2 straipsniais įstatymas. 2023-04-25. Nr. XIV-1904. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=379a1180e4b911ed9978886e85107ab2>>.
12. Lietuvos Respublikos Seimas. Nutarimas „Dėl Valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano patvirtinimo“. 2017-06-29. Nr. XIII-533. *E-Seimas.lt*. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e668d82060b411e7a53b83ca0142260e>>.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl humanitarinių ir socialinių mokslų sričių periodinių mokslo leidinių finansavimo valstybės biudžeto lėšomis 2006–2007 metais nuostatų patvirtinimo“. 2005-11-17. Nr. ISAK-2298; pakartota: 2008-11-10. ISAK-3104; panaikinta: 2009-10-16. ISAK-2058. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl kasmetinio kolegijų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir meno veiklos vertinimo reglamento patvirtinimo“. 2018-06-15. Nr. V-575. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c5b00560709711e8ae2bfd1913d66d57>>.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl kasmetinio universitetų ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir meno veiklos vertinimo reglamento patvirtinimo“. 2017-10-04. Nr. V-747. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl mokslo ir studijų institutų mokslo (meno) darbų vertinimo metodikos“. 2009-06-29. Nr. ISAK-1321. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.
17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Įsakymas „Dėl periodinių mokslo leidinių atrankos tvarkos patvirtinimo“. 2010-03-01. Nr. V-271. *Teisės aktų registras*. Prieiga internetu: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActSearch>>.

18. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas „Dėl dokumentų privalomųjų egzempliorių skaičiaus ir jų perdavimo bibliotekoms“. 1996-11-22. Keista: 1997-04-10; 2006-12-11; 2016-06-08; 2017-12-06; 2021-10-20. *E-Seimas.lt*. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.32971/asr>>.

Standartai

19. ISO 2789:2022. *Information and documentation. International library statistics*. 2022. 92 p.
20. LST ISO 2108:2018 *Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis knygos numeris (ISBN) (tapatus ISO 2108:2017)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2018. 22 p.
21. LST ISO 3297:2022. *Informacija ir dokumentavimas. Tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris (ISSN) (tapatus ISO 3297:2022) = Information and documentation. International standard serial number (ISSN) (ISO 3297:2020)*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2022. 26 p.
22. LST ISO 5127:2019. *Informacija ir dokumentavimas. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas (tapatus ISO 5127:2017) = Information and documentation. Foundation and vocabulary (ISO 5127:2017): pakeičia LST ISO 5127:2008*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2019. II, 413 p.
23. LST ISO 9707:2011. *Informacija ir dokumentavimas. Statistiniai duomenys apie išleistas knygas, laikraščius, periodinius ir elektroninius leidinius bei jų platinimą (tapatus ISO 9707:2008) = Information and documentation. Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications (ISO 9707:2008): pakeičia LST EN ISO 9707:2001*. Vilnius: Lietuvos standartizacijos departamentas, 2011. 19 p.

Literatūra ir kiti šaltiniai

24. Apie ISBN, ISMN ir ISSN. *LNB*. Žiūrėta 2023-10-01. Prieiga internetu: <<https://www.lnb.lt/leidejams/apie-isbn-ismn-issn>>.
25. GRIGAS, Vincas; GUDINAVIČIUS, Arūnas; PETREIKIS, Tomas; ŠUMINAS, Andrius. An exploratory study into professional scholarly journals publishing software adoption in Lithuania. *Information & Media*, 2023, vol. 96, p. 179–201. DOI: <https://doi.org/10.15388/Im.2023.96.72>
26. GUDINAVIČIUS, Arūnas; GRIGAS, Vincas; ŠUMINAS, Andrius; PETREIKIS, Tomas. Scholarly journal publishers in a small-language country: the case of Lithuania. *Publishing Research Quarterly*, 2023, vol. 39, iss. 4, p. 324–336. DOI: [10.1007/s12109-023-09968-8](https://doi.org/10.1007/s12109-023-09968-8)
27. JANONIS, Osvaldas. *Bibliografijos teorija: mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 201, [1] p.
28. JANONIS, Osvaldas. Bibliografinis metodas: statusas, refleksijos lygmuo ir korektiško taikymo problema. *Informacijos mokslai*, 2002, t. 20, p. 34–41.
29. JASKONIENĖ, Dalia. *Lietuvos informacijos ir dokumentavimo standartų žinynas*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2022. 54, [1]. <https://doi.org/10.51740/mp.54>
30. LATHI, Leo; MARJANEN, Jani; ROIVAINEN, Hege; TOLONEN, Mikko. Bibliographic data science and history of book (c. 1500–1800). *Cataloging & Quarterly*, 2019, vol. 57, nr. 1, p. 5–23. <https://doi.org/10.1080/01639374.2018.1543747>
31. *LIBIS išteklių įrašų sudarymo vadovas: integruojamasis išteklius*. 2022. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2022. 767, [1] p. <https://doi.org/10.51740/mp.57>

32. *Lietuvos leidybos statistikos tyrimo metodika*. Patvirtinta 2020-12-03. Nr. B-361. *Oficialiosios statistikos portalas*. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/528046/Lietuvos_leidybos_metodika.pdf>.
33. *Lietuvos mokslo periodika 2020-aisiais – publikavimo technologijos, atviroji prieiga, duomenų bazės*. Vilnius: Lietuvos mokslo periodikos asociacija, 2021. 50 p. Prieiga internetu: <<https://serials.lt/wp-content/uploads/2021/08/Lietuvos-mokslo-periodika-2020-aisiais.-Tyrimo-atas-kaita-2021-final-v2.pdf>>.
34. *Lietuvos mokslo žurnalų reitingai, 2016*. Vilnius: Lietuvos mokslo periodikos asociacija, 2016. 39, [1] p. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2017/02/Lietuvos-zurnalu-reitingai_2016_brosiura-spaudai.pdf>.
35. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. *Lietuvos mokslo būklės apžvalga, 2015*. Vilnius: MOSTA, 2015. 96, [1] p.
36. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. *Lietuvos mokslo ir studijų būklės apžvalga, 2016*. Vilnius: Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, 2016. 132, [1] p. Prieiga internetu: <<https://ibiblioteka.lt/metis/>>.
37. PABIRŽIS, Dovydas. Lietuviškų mokslo žurnalų burbulas. *Veidas*, 2016, nr. 9 (kovo 4), p. 30–32. Prieiga internetu: <<http://www.veidas.lt/lietuvisku-mokslo-zurnalu-burbulas>>.
38. PAUŽA, Dainius H.; [PETRAUSKAITĖ, Rūta]. Lietuvos mokslo žurnalai: kiekybė ir kokybė. 2015, kovo 18. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2015/03/Pauza_Petrauskaite_Lietuvos_mokslo_zurnalai_Vilnius20150318.pdf>.
39. Periodinis leidinys; BURNEIKIENĖ, Genovaitė. Periodiškumas; Tęstinis leidinys. Iš *Žurnalistikos enciklopedija*. Vilnius: Pradai, 1997, p. 385, 517.
40. PETRAUSKAITĖ, Rūta. Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų žurnalų leidybos apžvalga: ką komunikuoja leidėjai. 2016, spalio 25. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2016/09/Ruta_Petrauskaite_ka-komunikuoja-leidejai.pdf>.
41. PETRAUSKAITĖ, Rūta. Lietuvos mokslo žurnalų reikšmė mokslinių tyrimų raidai. 2015, kovo 18. *LMPA*. Prieiga internetu: <https://serials.lt/wp-content/uploads/2015/01/Petrauskaite_Lietuvos_mokslo_zurnal%C5%B3_reiksme_moksliniu_tyrimu_raidai_Vilnius_20150318.pdf>.
42. SKALSKA-ZLAT, Marta. Bibliographic method, its modern mvariant and applications. *Knygotyra*, 2001, t. 37, p. 84–95.
43. ŠAKYTĖ, Milda. Lietuvos aukštojo mokslo institucijų leidžiamų mokslinių periodinių leidinių kokybės problemos. *Knygotyra*, 2016, t. 67, p. 191–205. <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.67.10182>